ГҮРЭНДЭ ПРОДУКТНУУДЫЕ ТУШААХА ТҮСЭБӨӨ ЗААБОЛ ДҮҮРГЭХЭ

Энээгээр хүтэлбэрилэгшэдэй шадабари, шанарынь шалгагдаха

...ажахые ашаг ехэтэй бол- ...жэлэй түрүүшын хахадай ...ынь һара ябажа байна. ..., совхозуудай ажалшад га- ...рлалангай продуктнуудые ... үйлэдбэрилжэ абаха най- ...һуури табина. Эртын та- ...нилээд эмхитэйгээр, һайн ...айтаар хэгдээ. Энэ хабарай ...о, тарилгаяа хожомдожо ...н мүртөө ажахын хүтэлбэ- ...эд, партийна организаци- ...волевой хүдэлмэриие хурдан ...ээр ябуулжа, гээгдэһэн са- ...рээрюулжэ шадаба. Тиигээд ...ье поли дээрэһээ һайн ...мэдээсэлнүүд дуулдажал... Олон колхоз, совхозууд ...ной ургамалнуудаа тарижа ...ээр болоо, паар болон шэ- ...р хахалалгаяа түлэг хэжэ ..., ургасынгаа хойноһоо ха- ...га хэжэ эхилээ, хоёрдохи ...гаяа захалаа. Тиихэдэ ию- ...эхеэр оло олон нютагуудта ...ой бороо ороо.

... тэрэшэлэн мяха, һү ехээр ...бэрилдэг болохын түлөө ... ябуулжа байһан түрүү ..., совхозуудай түрүүшын ...танууд ехэ урматай байна. ...инскиин нэрэмжэтэ совхо- ...удаа, болзорһоо холо урид, ...удалдаха хахад жэлэйнгээ ...ые Мухар-Шэбэрэй управ- ...н Калининай нэрэмжэтэ ..., Ториин совхоз дүүргээ. ...иин совхоз болон бусад ... ажахынууд энэ түсэбөө ...гээ.

...үнөө Дзержинскиин нэрэмжэ- ...колхозой жэшээгээр бэлшээ- ... үедэ үнеэн бүриһөө 1.000 килограмм һү һааха зорилготой социалис мүрысөөн республика доторнай дэлгэржэ байна. Түрүү- шынь түйлалтанууд яһала һайн.

Һүүлэй хоёр-гурбан арбан хо- ногто һү һаалгын нилээд ехээр ургажа байһые харахада, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые республикамнай үлүүлэн дүүргэхэ аргатай байна. Үйлэдбэриин олонхи управленинүүд, хэдэ хэдэн ажахынууд нёдондонойхидо орходоо 20—30 процентээр үлүү ехэ һү худалдана. Майн арбаад- һаа хойшо Мухар-Шэбэрэй, Хяаг- тын, Түнхэнэй үйлэдбэриин уп- равленинүүд гүрэндэ һү худал- далгаяа хоёр дахин шахуу ехэ болгоо. Республика дотороо со- циалис мүрысөө үүсхэһэн Кабан- скын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд һая болотор юрэдөө биратай юумэ хэжэ шадаагүй һэн, харин һүүлэй хэдэн арбаад хонот соо яһала урагшаа алхаба. Гэбэ- шье мүрысөө үүсхэгшэдэй туг хо- додоо барижа ябаха гээ юм һаа, кабанскынхид һанаагаа амарха ёһогүй. Юуб гэхэдэ, түнхэнөөр- хин, яруунаархин, баргажанаар- хин тэдээндэ орходоо һү һаал- гаяа түргөөр дээшэлүүлжэ ябана.

Энэ жэлэй хабар оройтожо ерэ- бэшье, мал ажалда ехэ таатай бо- лоо. Эртүүр саһа бороо һайтар орожо, ногоон һайн ургаа, бэл- шээри һайжараа. Иигэжэ һү ехээр һаахын түлөө тэмсэхэдэ таарамжатай болоһон байна. Энэ таарамжатай арга боломжонуу- дые түрүү колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зүбөөр хэрэглэ- жэ шадаа, гэбэшье олохон ажа- хынууд эдэ аргануудые алдажа байна. Улаан-Үдын управлениие абаад үзэел даа. Эндэхи ажахы- нууд һү тушаалгаар нёдондонойн- гоо хэмжээндэ үшөө хүрөөгүй ябана. Бэеэ һайрхуулхын тула эндэхи хүдэлмэрилэгшэд хадаа энэ жэлэймнай хүндэ хүшэр үбэлжэлтын хойшолон мүнөө болотор үзэгдэһөөр байна гэлсэ- дэг. Теэд Кабанскын, Зэдын, Хяагтын управленинүүдэй ажахы- нуудта үбэлжэлгэнь хүнгэхэнөөр үнгэрһэн юм аа гү? Үгы даа. Жэ- шээнь, Хяагтын управлениин «Эрдэм» колхоз үбэлжэлгэдэ оро- ходоо тэжээлээр оройдоо 24 про- цент хангагдаһан байгаа һэн. Тиихэдэ Улаан-Үдын «Комму- низм» колхоз энээнһээ адагынь хоёр дахин һайн байһан. Тиигэ- бэшье «Эрдэм» колхозой һаали- шад һаалияа хоёр дахин ехэ бол- гоо, харин «Коммунизм» колхо- зойхид нэгэл газартаа мулхижа байна. Иимэ байхада хүндэ хүшэр үбэлжэлгэ зэмэтэй бэшэ бшуу даа. Эндэмнай ажалай эмхидхэл, малаа зуһаландаа гаргаад, орол- долго гаргаха ябадал шиидхэхы удхатай болоно.

Эдэ бүгэдые хэлээд байхада, гүрэндэ һү тушааха түсэбнай өөрөө дүүрэшэхэ юм гэжэ һана- хаар бэшэ болоно. Үйлэдбэриин управленинүүд, партийна коми- тедүүд болон ажахын хүтэлбэри- лэгшэд, партийна организацинууд зунай һаамые һайжаруулха, һү тушаалгые хурдадхахын тула ехэхэн оролдолго гаргаха, эмхид- хэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха, хиналта шангадхаха уялгатай бо- лоно.

Мүн лэ гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ дүү- рэн аргатай байнабди. Олон ажа- хынууд энэ түсэбөө үни дүүр- гэнхэй. Һаяхан манай «Буряад үнэн» болон «Правда Бурятии» газетэнүүдтэ түрүү малшад нүхэд Ломоносов Гуляев хоёрой дүй дүршэл тухай бэшэгдээ һэн. Эдэ- нэр үнгэрөөшэ жэлдээ зунай 100 хоногто үхэр бүриин шэгнүүрые 100 килограммаар нэмээһэн бай- гаа. Энэ дүй дүршэлые олон адуулгашад һонирхожо байна. Малшад редакцидамнай үдэр бүри бэшэт бэшэжэ, түрүү адуулгаша- дай дүй дүршэлые халан абажа байһан тухайгаа дуулгана. Хэр- бээ партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ хэ- рэгые ёһото һайнаар толгойлон эршэдүүлжэ шадаа һаань, малаа зунай үедэ таргалуулха, шэгнүү- рынь нэмээхэ хэрэг гүйсэд шиид- хэгдэхэ байна. Тиигээ һаа, мяха гүрэндэ тушааха түсэб ядаралгүй дүүргэгдэжэ, манай республика Бүхэроссиин социалис мүрысөөндэ түрүү зэргэ эзэлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Мал ажалай продуктнуудые гү- рэндэ тушаалгаар хахад жэлэйн- гээ түсэбые үлүүлэн бэелүүлхэ аргатай байһамнай элитэ. Зүгөөр малшадай, хонишодой, һаалиша- дай иимэ оролдолго гаргажа бай- хадань, шубуун ажалаар тон ехэ гээгдэлтэй байнабди. Мүнөөдэрэй байдалаар үзэхэдэ, гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэбөө оло олон ажа- хынууд холо дүүргэхэгүй боло- шоод байна. Жэшээлхэдэ, Кабан- скын управлениин ажахынууд энэ хахад жэлэй дүүрэтэр аяар 2,5 миллион үндэгэ тушааха ёһо- той. Теэд мүнөө тушаажа бай- һаараа саашадаа тушаалгаяа ур- гэлжэлүүлээ хадаа миллионһоо үлүү үндэгэ гүрэндэ оруулхагүй болоно. Мүн Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Улаан-Үдын управле- нинүүдэй ажахынууд үндэгөөр ехэхэн уритэй.

Гүрэндэ үндэгэ тушаалгын тү- сэбэй таһалдаха аюулда ороод байһан мүртэнь, дурсагдаһан уп- равленинүүд болон парткомуудай һанаа амар һуудагынь тон гай- халтай. Шубуун ажалые олон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хэрэгсээнэгүй, энээнииень мэдэжэ байбашье, үйлэдбэриин управле- нинүүд, парткомууд буруушаа- даггүй, алдуу хэжэ байнат гэжэ заадаггүй байна. Энэ ёһоороо саашадаа байха болоо һаа, хойто жэлдэ үндэгэ тушаалга бүришье хүндэ болохо юм. Мүнөө зарим ажахынууд тусхай шэглэлтэй бо- лохомнай гэһэн шалтаг урдаа ба- ряад, тахяагай ангаахай оройдоо абанагүй. Зарим газарта, жэшээл- хэдэ, Зэдэдэ инкубаторна стан- ция оройдонь хаажархиһан бай- на. Иигээд байхада, Зэдын, Хяаг- тын, Хориин хүтэлбэрилэгшэдһөө, юрэдөө, таанар ерэхэ жэлдэ үндэ- гэ тушааха түсэбөө юугээр дүүр- гэхэ зомта гэжэ асуухаар болог- доно. Энэ түсэбыетнай хэншье болюулаагүй ха юм!

Гүрэндэ үндэгэ тушааха түсэ- бые олон газарта таһалдуулжа байһан ушарһаа харахада, зарим хүтэлбэрилэгшэд хадаа гүрэнэй нэгэ түсэбыень дүүргээд, нүгөө- дыень дүүргэнгүйгөөр байхада бо- лохо юм гэжэ һанадаг хэбэртэй. Теэд гүрэнэй түсэб болбол дүүр- гэхын лэ түлөө үгтэдэг, энэ хэ- рэгтэ хүтэлбэрилэгшэдэй хандал- гаһаа тэдэнэй политическэ шана- рынь шалгагдадаг ушартай.

Гүрэндэ хүдөө ажахын продукт- нуудые тушааха түсэбүүд бүхы талаараа дүүргэгдэхэ уялгатай. Энэ хадаа хуулита хэрэг мүн. Хэрбээ дүүргээгүй һаа, энээндэ зэмэтэй хүнүүд гүрэнэй, партиин урда бүрин харюусаха ёһотой. Энэ ушарые ажахын хүтэлбэри- лэгшэд бүхэндэ дахин һануулха- даа, гүрэнэй болон партийна жу- рамые эрид шангадхахын тула партийна комитедүүд тодорхой хэмжээ абаха ёһотой гэжэ онсо тэмдэтлэнэбди.

1964 оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр, манай республика мяха, һү, үндэгэ тушаалгаараа Бүхэрос- сиин социалис мүрысөөндэ хоёрдо- хи һуури эзэлээ һэн. Мүнөө ха- хад жэлэй түсэбые бүхы продукт- нуудаараа дүүргэжэ, энэ мүры- сөөндэ түрүү һуури эзэлхын тү- лөө тэмсэхэ гээшэ хүдөөгэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй, малшадай, мэргэжэлтэдэй, ажахын хүтэлбэ- рилэгшэдэй, партийна организа- цинуудай мүнөөдэрэй эгээ ха- рюусалгатай зорилго мүн.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 134 (10502) | 1964 оной июниин 7, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ЗУНАЙ БЭЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ

1000 литр һү һааха—һаалишан бүхэнэй зорилго

ГУРИМШУУЛАГДАХААР ХЭРЭГ

Хүдэриин совхозой мал адуулаг- шадай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй манай гүүртын малшад танилсаһан байна. Малаа оролдосотойгоор бэлшээ- жэ шадабал, сүүдхэдөө үхэр бүхэнэй шэгнүүрые килограммаар нэмээжэ болохо гээшэ. Манайшье гүүртын за- рим үхэр сүүдхэдөө килограммһаа дээшэ нэмэдэг байһан. Юрэдөө нё- дондо үхэр бүхэнэй шэгнүүрые зун- даа дунда зэргээр 800 граммаар нэ- мээжэ шадаа һэмди.

Мүнөө гүүртэдэмнай 142 тугал, бурууһууд харууһалагдана. Малнай һаяшаг шэгнэгдээ. Тэдэмнай 90 ки- лограммһаа эхилээд, 200 килограмм хүрэтэр татаа гэжэ тодорхойлогдоо. Һүрэгтэмнай туранхай, үбшэншье бурууһууд бии.

Яахадаа иимэ байдал тохёолдоо гээшэб? Манай колхоздо юрэдөө за- луу мал харууһалха, һайнаар түл- жүүлхэ шухала хэрэг гуримшуулаг- даагүй байһаар гэжэ һанагдана.

Би гурбадахи жэлээ буруу, хаша- рагуудые адуулжа байнаб. Зүгөөр малшадай харууһалдаг мал жэлдээ хэдэн дахин һэлгэгдэжэ байдаг. На- мартаа һайса таргалһан малыемнай абаад, зундаа ондоо хүнүүдэй та- жааруулжархиһан, туранхай муу бу- руунуудые нэмэжэ угэдэг заншалтай. Тэдэ муу бурууһуудые үбэлэй эхеэр тушаажа абаад, бүхэли үбэлдөө орол- дожо, нэгэ бага һэргээдэгбди.

Тиигээд хабартаа тэдэниие мнай абаад, ондоо гүүртэдэ ябуулжархёод, орондонь үбэлдөө үлбэртэжэ гараһан бурууһуудые нэмэжэ үгэдэг. Иимэ ушар гансахан манай гүүртэдэ бэшэ, мүн бусадшье гүүртэнүүдтэ үзэгдэ- нэ.

Эгээл энэ шалтагаан дээрэһээ мал- шадай харюусалга бага болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нэгэ талаараа үбэлдөө ехээр оролдожо ажаллаһан малшад зунай сагта малаа тарга- луулха үедөө һайн бурууһуудаа он- доо тээшэнь ябуулхадаа урмаа хухар- даг. Нүгөө талаараа хайша хэрэгээр ажаллажа, үбэлдөө малаа муудуулһан хүнүүд ямаршье харюусалгада ха- баадуулагдангүй үнгэршэнэ ха юм.

Тиимэһээ саашадаа гүүртэ бүхэн- дэ наһаараа адлирхуу, эрэ эмээрээ илгагдаһан тугалнууд даалгагдаад, гүрэндэ эрэ хашарагуудай тушаагда- тар, эмэнүүдэй — үрэжүүлхэ боло- торнь нэгэл гүүртэдэ байлгабал дээ- рэ һэн. Энэ ушарта малшад ажалдаа абьяастайгаар хандаха, малаа һайн мэдэжэ абаха бшуу. Хэды тиимэшье һаань, бидэнэр тугал, бурууһуудаа оролдосотойгоор адуулжа, зунай бэл- шээриин 100 үдэртэ 100 килограм- маар тус бүхэнэйнь шэгнүүр нэмээхэ гэһэн социалис мүрысөөндэ оролсохо байнабди.

Малые иимэ ехээр таргалуулхын тулада бэлшээри зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ тон шухала. Бидэнэр бэлшээ- риеэ 6 газар хубаарилжа, хоёр-хоёр үдэрөөр ээлжэлүүлэн бэлшээнэбди. Малаа үдэртөө гурба дахин уһална- бди.

Гүүртэ отарануудта зунай бэл- шээри хэдэн жэлээр даалгабал зохи- сотой гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, бэлшээри удаанаар даажа абаа һаа, хабартаа тэрэнээ һайрамаар уһал- жашье болохо һэн. Мүн бэлшээридээ дүтэ таряа тарижа, малда нэмэлтэ тэ- жээл үгэхэдэшье һайн бэлэй.

Малшадай ажалай түлөөһэ гурим- шуулхаар. Манай колхоз жэлэй дүн- гэй гаратар малшадай салинһаа 20 процентыень даража абадаг заншал- тай болонхой. Энээниие баһал зүб гэ- жэ хэлэхын аргагүй.

Юрэдөө колхозой, үйлэдбэриин уп- равлениин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэ- жэлтэд эдэ бүхы асуудалнуудта ан- харха бэзэ гэжэ найдагдана. Бидэ- нэршье малаа таргалуулхые оролдо- ходби.

Е. СОКТОЕВ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша.

Хяагтын управлени.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалиин гурбан фермэнүүд майн 29-һөө зунайнгаа байрада зөөжэ ерээ. Үнеэд эдинсэ ногоо элбэгтэй бэлшээридэ гараһаар һү шэмээз үдэр ерэхэ бүри нэмээнэ. Жэшээлхэдэ, һаалиин 3-дахи фермэдэ 150 үнеэд һаагдана. Эндэхи һаалишад һая зөөжэ ерээд байхадаа, сүүдхэдээ 800 центнер һү һаажа тушаадаг һаа, мүнөө 1400 центнер хүрэтэр һү һаана.

Һаалишад Мария Мясникова, Федосья Болонева, Ульяна Афанасьева, Ольга Сапунова гэгшэд үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ 10—11 литр хүрэтэр һү абадаг болонхой.

Сагаан эдеэнэй дээжэ ехээр абахын тулада нэн түрүүн үнеэдые зүбөөр адуулжа, һайн садхааха, һэбһэ абхуулха гээшэ тон шухала. Тус фермын дүй дүршэл ехэтэй үхэршэд Апен Степанов, Палет Борисов, Прокопий Власов гэгшэд малаа зүбөөр адуулна, саг соонь һайнаар уһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 22 жэлдэ үхэршэн ябаһан Апен Филатович Степанов сэлгеэхэн Сэлэнгын сэнгэлиг нэгэ арал дээрэ үнеэдээ адуулжа ябана. Сүүдхэдээ 11 литр хүрэтэр һү һаадаг Мария Мясникова.

С. БАДЦУЕВАЙ фото.

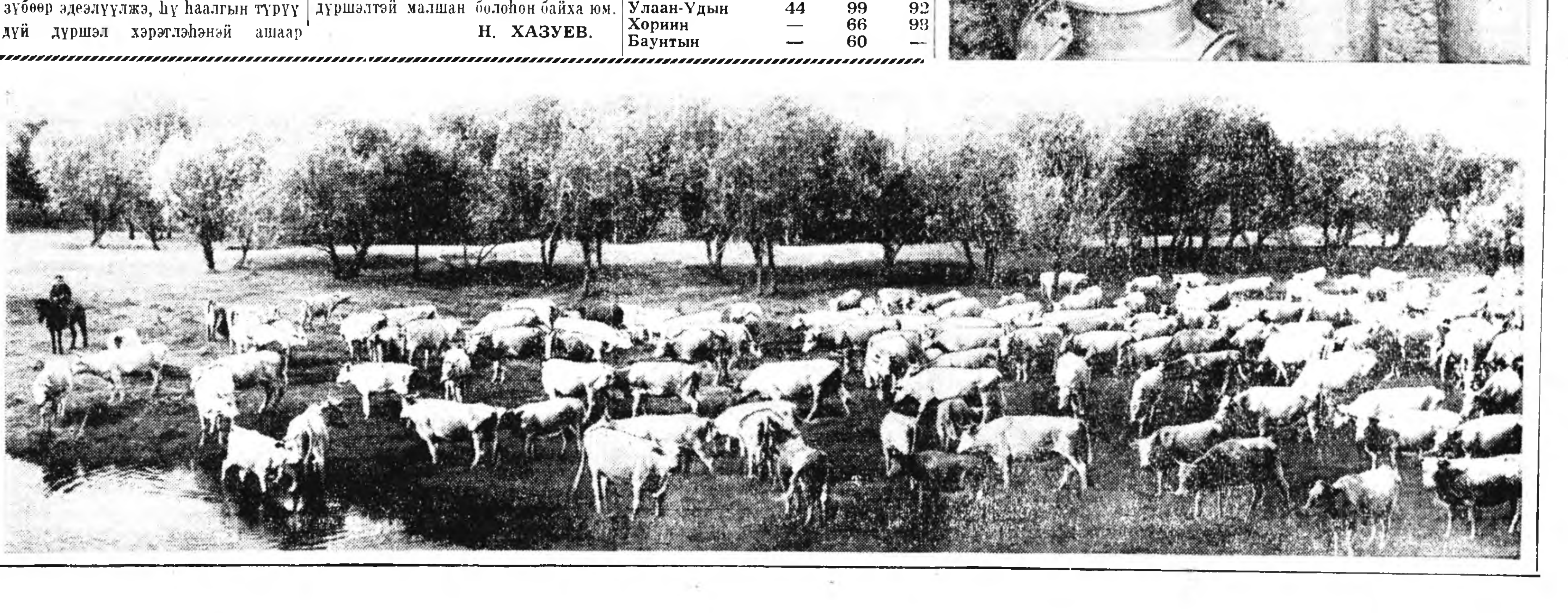

СУУТА МАЛШАДАЙ НЭГЭН

Эртэ үглөөгүүр Үдын совхозой 4-дэхи фермын Тахяашын һаалиин гүүртэ ерээ һэмди. Эгээл энэ һаалиин гүүртэ дээрэ аймагаймнай түрүү һаа- лишадай нэгэн, һү ехээр һааха гэһэн социалис мүрысөө үүсхэгшэ Базар- Ханда Очирова ажалладаг юм. Түүхэ- тэ долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ бүгэдэ арадай мүры- сөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон Ба- зар-Ханда Очирова 1963 ондо үнеэн бүхэнһөө 1849 килограмм һү һааһан, толгой бүриһөөнь нэжээд тугал түл- жүүлэн абаһан байна. Үбэлэй шэмэ- рүүн хүйтэн һарануудта нүхэр Очи- рова үнеэдээ һайнаар харууһалжа, зүбөөр эдеэлүүлжэ, һү һаалгын түрүү дүй дүршэл хэрэглэһэнэй ашаар үнеэн бүриһөө һү һаамые урда урда- найхиһаа һураггүй дээшэлүүлжэ ша- даа.

Нүхэр Очирова байгша оной 4 һа- ра соо 461 килограмм һү үнеэн бүри- һөө һаагаа.

Эгээл мүнөө үедэ энэ һаалишанай харууһалжа байһан 17 үнеэдынь һаалгана. Абаһан 17 тугалынь булта һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Түрэһэн тэ- дэ үнеэдынь ороондо оруулагдажа байха юм.

Нүхэр Очирова гансахан мүнөө жэл иимэ һайн үрэ дүн түйлана бэшэ, ха- рин 1934 онһоо эхилэн мал ажал дээрэ хүдэлмэрилжэ, нилээд баян дүй дүршэлтэй малшан болоһон байха юм.

Н. ХАЗУЕВ.

Талын ногооной тунгада

Манай эндэхи Хүнды, Булаг, Түгнэ нютагуудаймнай үргэн тала дайдаар эдинсэтэй һайн тунга ногоогоор элбэг бэлшээриин газар яһала элбэг гээшэ.

Колхозоймнай малшад бүри май һарын гараһаа урдаханууур тэндэ ногоо элбэгтэй газар бэдэржэ, зуһа- ландаа зөөжэ ошоо һэн. Мүнөө жэл газар шииг нойто ехэтэй байгаад, но- гооной ургаса нёдондонойхитой жэ- шээгүй һайн, мал бэлшээхэдэшье тон таатай үе оробо. Колхоздо бүхыдөө 1395 толгой һүбай мал 16 гүүртэ болгогдожо таһалагдаад, эгээл һайн бэлшээритэй газарта адуулагдажа байна. Гүүртэ бүхэнэй байра гол гор- ходто дүтэ шадар, таатай зохид га- зарта түхеэрэгдээд, малшадай һуу- ха гэр байра һайнаар баригданхай. Мүн тэндэ ехэ хүйтэн хура бороодо мал оруулха далабша, сарай түхеэ- рэгдээ, нэмэлтэ тэжээл болгон эдюул- хэ тэжээлэй дабһан, хужар гэхэ мэтэ горитой бэлдэгдээ.

Бэлшээрини хаһын эхилһэнһээ хойшо малаа зүбөөр адуулжа, хүнүүд ногооной үшөө хүсэд һайн гараагүй- шье һаань, малаа садхаажа шадана, шэгнүүрыньшье горитой нэмээжэ эхилээ, олон жэлдэ үхэр адуулһан дүршэлтэй малшан Бальжир Дамбиев 167 толгой эрэ хашараг, бурууну- дайнгаа бэлшээри, уһалууриие һай- наар эмхидхэнэ. Тэрэ малаа үглөөнэй бүрэнхыдэ шахуу хээрэнь гаргаад, үдэшэ харанхы болотор һайн ногоо- той газарта адуулдаг юм. Тиигэжэ үнгэрэгшэ май һарада буруу, хаша- раг бүхэнэй шэгнүүр үдэртөө 600— 700 граммаар нэмээгээ. 1-дэхи отде- лениин Ганга тэжэ газарта малшан Иван Назаров 145 толгой эмэ буруу- нуудые харууһалхадаа, баһал тэдэ- нэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые ба- һал тэды шэнээн нэмээһэн байна.

— Ногоон үшөөл хүсэд һайн бо- лоогүй, малнай һаянайл хүсэ абажа, мяхажажа эхилбэ. Иигээд июнь, июль, август, сентябрь һарануудта буруу хашараг бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ 1000 граммһаа доошо бэ- шээр нэмээхын түлөө тэмсэхэбди,— гэжэ эдэ малшад мэдүүлэнхэй.

— **С. БАДМАЕВ,**

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Знамя Ленина» колхозой главна зоотехник.

Республикын колхоз, совхозуудта пропашной ургамалнуудай тарилгын ябаса тухай

1964 оной июниин 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управленинүүд	Саахарай свёкло	Хартааба	Кукуруза
Баргажанай	93	95	64
Зэдын	—	102	95
Кабанскын	57	99	64
Яруунын	—	97	—
Хяагтын	109	87	64
Мухар-Шэбэрэй	93	101	90
Түнхэнэй	130	97	89
Улаан-Үдын	44	99	92
Хориин	—	66	98
Баунтын	—	60	—

...ДР-эй айлшад Байгал дээрэ

...йгал далайн эрьедэ амар- ...айһан немец ханинарнай ... дээгүүр сэнгэхэеэ гараба. ...ПГ-тэй Центральна Коми- ... Нэгэдэхи секретарь, ...эй Гүрэнэй Соведэй Тү- ...ша Вальтер Ульбрихт ...итаяа, тэрээнтэй хамта ...һан хүнүүд «Иркутск» ...ходой борт дээрэ гарана. ...теплоход далайн долгинуу- ...уһэн урагшаа дабшана. ...үгэйхид Байгал далайда ...ддардаг онсо өөрэ амита- ... тухай, эрье шадарай ур- ...нууд, Байгалай үргэн ...р баялигууд тухай немец ...нуудтээ хөөрэжэ угэнэ. ...май хизаар ой модо, нүүр- ...та, слюда, мрамор болон ... ашагта малтамалнуудаар ... баян хизаар юм гээд ...С-эй Эрхүүгэй хүдөөгэй об- ... нэгэдэхи секретарь С. Н. ...ин хөөрэнэ.

...льтер Ульбрихт Байгал ...рай онсо өөрэ климат ту- ...өөрэжэ үгэхыень гуйна, ...алнуудай нэрэнүүдээр һо- ...но? Байгал шадарай үзэс- ... һайхан байгаалиие ехэтэ ...аба.

* * *

...үхэр Вальтер Ульбрихт, ...тэй хамта ябалсаһан хү- ... СССР-эй Наукануудай ...мин Сибириин отделе- ... Байкальска лимнологичес- ...институт ошожо, тэндэхи ... хараа.

...үүгэй хүдөөгэй облгүй- ...омой түрүүлэгшэ А. В. ...енко СЕПГ-гэй ЦК-гай ...дахи секретарь, ГДР-эй ...нэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ульбрихтын хүндэлэлдэ сай- ... хэбэ.

А. ГАЙДАЙ, М. ГЕРАСИМОВ.

(ТАСС-ай тусхай корр.).

—◆—

„Знание“ гэжэ ...хэсоюзна бүлгэмэй ...лениин пленум болобо

...ОСКВА, июниин 5. (ТАСС- ...орр). «Знание» гэжэ бүхэсо- ... бүлгэмэй IV съезд дээрэ ...гдаһан тус бүлгэмэй прав- ...ин пленум мүнөөдэр болобо. ...енум эмхидхэлэй асуудал ...эн хэлсээ. СССР-эй Наука- ...й академиин вице-прези- ... академик В. А. Кириллин ...ние» гэжэ бүхэсоюзна бүл- ... правлениин түрүүлэгшээр ...гдаа.

—◆—

...арксизм-ленинизмын ... сэбэр байхын түлөө!

...Марксизм-ленинизмын арюун ...р байхын түлөө КПСС-эй ...ал» гэһэн асуудалаар Моск- ... университедэй актова зал ... июниин 5-да научна сесси ...бэ. Общество шэнжэлдэг ...нуудай академи, марксизм- ...низмын институт болон ...С-эй ЦК-гай дэргэдэхи дээ- ... партийна һургуули, мүн ...Р-эй Наукануудай акаде- ... гуманитарна институдууд ... сессиие үнгэргэнэ.

...ПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи ...ство шэнжэлдэг наукануу- ... академиин ректор Г. П. ...ицев сессиин пленарна за- ...ни нээбэ.

...кадемик Л. Ф. Ильичевэй ...олюционно наука ба мүнөө- ... үе саг» гэһэн элидхэлые ...дэ хабаадагшад ехэ анха- ...айгаар шагнаа.

* * *

...кадемик Б. Н. Пономарев ...СР-тэ коммунис общество ...уулга—совет арадай агуу- ...интернациональна зорилго ... гэһэн элидхэл үдэшын за- ...ни дээрэ хэбэ.

...ССР-эй Наукануудай акаде- ... вице-президент, акаде- ... П. Н. Федосеев, СССР-эй ...нуудай академиин гэ- ...-корреспондент Г. П. ...ицев, академик Е. М. Жуков ... дээрэ үгэ хэлээ.

...аучна сесси июниин 6-да ...эмэреэ үргэлжэлүүлхэ юм.

(ТАСС).

Партийна ажабайдал

АЖАЛАЙ ЖОЛОО БАРИГШАД

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй, мүн Н. С. Хрущевэй бэшэг дотор табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ тушаа манай совхозой партийна, комсомольско организаци ехэхэн ажал ябуулна. Нэн түрүүн партийна суглаа зарлажа, ажахыгаа хайшан гэжэ саашадань түргөөр хүгжөөхэ, газар таряалан, адууһа малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ тушаа хөөрэлдэжэ, хэмжээ ябуулгануудые хараалһан байнабди.

Мүнөө коммунистнууд, комсомолшууд, бүхы эдэбхитэд, агитаторнууд малшадай, механизаторнуудай, хүдэлмэришэдэй дунда энэ хараа түсэбүүдээ бэелүүлхэ талаар ойлгомжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулна. Эдэнэр КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумэй материалнуудтай арад зониие танилсуулна, ажахынгаа баян арга боломжонуудые хайшан ашаглаха ёһотойб гэжэ ойлгуулна. Тиигэжэ өөһэдөө ажалай үлгэр жэшээ харуулна.

Хабарай тарилга һайн шанартайгаар, богонихон болзор соо дүүргэхын, механизаторнуудай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулгын хүдэлмэри ябуулхын тула партийна хоёр бүлэг эмхидхэгдэһэн. Мүн иимэ хоёр бүлэг һаалиин хоёр гүүртэдэ, Нарин Голой гахайн фермэ дээрэ байгуулагдаа.

Эдэ бүлэгүүд «коммунис ажалай коллективүүд» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ гэһэн мүрысөөе үргэнөөр үүсхэһэн байна. Мүнөө энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хэдэн олон һаалишад, мал адуулагшад, механизаторнууд тэмсэнэ.

Нарин Голой һаалиин фермын коллектив сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абадаггаараа совхоз дээрээ суурхадаг юм. Эндэхи малшан бүхэн бэе бэедээ туһалдаг, өөһэдынгөө мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ, соёл суртаалайнгаа талаар бата бэхи мэдэрэлтэй болохын түлөө оролдодог.

Партийна организацидамнай бүхыдөө 87 коммунист бии, тэдэнэй 61-ниинь үйлэдбэри дээрэ хүдэлнэ. Эдэнэй олонхинь бүтээсэ ехэтэй, һайн һайхан ажалаараа совхоз дотороо суурхажа байдаг.

Мэдээжэ тугалшан Зинаида Литвинцевагай ажалайнь амжалта тухай гансахан Мухар-Шэбэртэ мэдээжэ бэшэ. Тугалнуудые жэлэй турша тулжүүлжэ, шэгнүүрынь 300 килограммда хүргэдэг тухайнь республикынгаа олохон ажахынууд мэдэдэг байха. Энэ нүхэр партиин гэшүүн юм. Һаяхан коммунист Захар Паньков «тугалшанай ажалда эльгээгыт» гэжэ партийна организацида гуйһан юм. Энэнь дэмжэгдээ. Мүнөө нүхэр Паньков һамгантаяа хамта 80 гаран нарай тугалнуудые тушаажа абаад, гарза хоролтогүйгөөр тулжүүлжэ байна. Тус бүриинь шэгнүүрые суудхэдэ 650—700 граммаар нэмэнэ.

Мал адуулагшад — коммунистнууд Иннокентий Карпов, Павел Монохоев, Федор Зорколыцев гэгшэд мүн лэ ажалдаа амжалта туйлана.

Энэ хабарай эртын тарилга эрхимээр дабажа гараһан совхозой түрүү механизаторнууд Яков Бурцев, Андрей Дульяншов, Иван Собенников, Тимофей Щербинин, Василий Конечных, Спиридон Быков тухай һайшаалтай хэдэн үгэ хэлэнгүй гаража болохо аал. Эдэ нүхэд газар хахалхадаашье, ороһо тарихадаашье халаанайнгаа даабариие холо үлүүлэн дүүргэдэг байгаа юм. Шанарайнь талаар хараха болоо һаа, бүринье омогорхомоор. Эдэ нүхэдэй бултадаа партиин гэшүүд.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ иигэжэ манай совхозой коммунистнууд өөһэдынгөө хубитые оруулжа байна. Эдэнэр ямаршье ажалда, хаанашье ябаа һаа, юрын хүдэлмэришэдтэ ажалай үлгэр жэшээ харуулна, бригада, фермэнүүд, механизаторнуудай хоорондо һайн шанартай, бүтээсэ ехэтэй ажалай түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй жолоо барижа ябана бшуу.

И. ХЛЫЗОВ,
Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой парткомой секретарь.

ШУБУУ ҺАЙНААР ҮСХЭБЭРИЛЖЭ ҺУРАЯ

Мэргэжэлтэдэй ажаглалтаһаа

Байгша оной үнгэрһэн табан һарада республикын колхоз, совхозуудта нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 8 процентээр үсөөн үндэгэн суглуулагдаа гэхэ гү, али хахад жэлэй түсэб ойройдоол 58 процент болоод байна.

Ажахынуудта үндэгэ суглуулалга яахадаа иимэ ахир байдалда ороо гээшэб? Нэн түрүүн үндэгэ тушааха түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ үйлэдбэриин управлениинуудай зүгһөө анхарал хандуулаагүй дээрэһээнь, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин һалбаринуудые нюга, зүб шэглэлтэй болгообди гээд, шубуудайнгаа фермые үгы хэжэрхёо.

Гадна энээнһээ уламжалан олонхи колхоз, совхозууд шубуу үсхэбэрилхэ тушаа анхарал огто хандуулхаяа болижо, тэдэнэйнгээ харууһа, тэжээлые тон муугаар эмхидхэнэ. Тиигэжэ байгша оной дүрбэн һара соо тахяа бүриһөө дунда зэргээр ойройдоол 25 үндэгэн абтаа. Харин тиихэдэнь түрүү шубуушад Васса Брянская («Улаан-Үдын управлениин» 8-ое Марта» колхоз), Зоя Некрасова, Анна Юрьева (Эрхирэгэй совхоз) болон бусад энэ үе соо тэрэнһээ 2 дахин олон үндэгэ абаһан байна.

Тэдэнэй ажалда тиимэ онсо орёо, нюуса онол арга байхагүй. Имагтал шубуудаа сэбэр һайн байрада байлгажа, шадамар зохидоор, зүбөөр эдеэлүүлжэ, оролдосотойгоор харууһалаад, үндэгэ олоор абана. Тэдэнэр шубуудаа үбдэгсөө ороохо таряан соо умбуулжа байдаг бэшэ, харин бии байһан тэжээлыень таарамжатай хаһа сагтань, зүбөөр хубаарилжа эдеэлүүлнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр тахяа һайнаар үндэгэлүүлхын тула тэдэниие һайн шанартай тэжээлээр таһалдуугүй хооллуулжа байха хэрэгтэй. Илангаяа тэжээлынь шэмэ ехэтэй, протеин, углевод болон элдэб тоһон, витамин, минеральна зүйлнүүдээр элбэг байха зэргэтэй. Зарим хүнүүд «тахяада ороохо тараал амаарнь гаратар эдюулхэдэл олоор үндэгэлхэ юм» гэжэ һанадаг. Энэ тиимэ бэшэ. Шубуудай тэжээлэй рациондо 65—70 процентһээ ехэ бэшэ ороохо таряа үгөөд, тэрэнэйнь заримые хуурайгаар, мүн уһанда дэбтээжэ ургуулаад, үгышье һаа тээрмэдэ үйрүүлээд, уһантай худхажа эдюулхэдэ һайн. Ороохо тусхай аргаар наринхан сагаан эшэнүүдэйнь гаратар ургуулжа эдюулхэдэ, амтанайнь шанар аргагүй һайн, витамин элбэгтэй болодог.

Протеин элбэгтэй тэжээл шубуудта илангаяа шухала. Тиимэ зүйл шубуудай бэе мяханда, шуһанда, үндэгэеэ досоогоо бүриилдүүлхэдэнь туһатай шэмэ шүүһэ үгэдэг юм. Харин тэжээлынь протеинээр дутамаг байбал, шубууд ехэ муудажа, үндэгэ үсөөн түрэхэ гэхэ гү, али ойройдоошье үндэгэлхэеэ болижо магад. Зарим ушарта тахяа үндэгэеэ тэһэ тоншожо, эдижэрхидэг. Энэ баһал шубуунай бэедэ протеинэй дутаһанай тэмдэг болоно. Тиимэһээ шубуудые белок элбэгтэй тэжээлээр таһалдуулхагүй, илангаяа мяха, яһанай гурил, загаһанай болон һү тарагай үлэгдэл, элдэб муу мяха һайса шанаад эдюулхын түлөө ходо оролдохо байна.

Байгша ондо республикын олонхи ажахынууд бутаруулан үйрүүлһэн загаһанай дотор, үлэгдэл ехээр худалдажа абанхай. Тэрэниие тахяа бүридэ сүүдхын 15—20 граммаар эдюулхэдэ үндэгэлэсэнь һураггүй олоншорно. Мүн горох, шрот, жмых гэхэ мэтэ белок элбэгтэй тэжээл тахяа бүридэ үдэрэй 8—10 грамм эдюулжэ болохо байна.

Шубуудай һайнаар үндэгэлхэ, түргэн томо болохо, мяхажахын тула витаминаар элбэг тэжээл һайса эдюулхэ хэрэгтэй. Мүнөө шубуудай эхэнхидээ хээрэ талаар ябажа, элдэб хорхой шумуул, ургамал ногоо яһала эдидэгшье һаань, тэдэндэ һая ургажа байһан ногоохон халаахай, үрмэдэһэ, теплицэ соо ургуулһан огородой эдеэнэй ашэ набша сабшажа хэршээд үгэбэл ехэл һайн байха. Гадна хилээмэнэй, пивын эһээмэл, мүн эһээһэн талха эдюулхэдэ шубуунай бэедэ «В» бүлэгэй витамин элбэг болохо ушартай.

Тэрэшэлэн элдэб уһанай хорхой шабхайн гэр бутаруулаад, мел болон яһанай гурил, трикальцифосфат, модоной хөө гэхэ мэтые шубуудай тэжээлэй рациондо оруулха гээшэ баһал шухала юм.

Шубуудые ямар хаһада эдеэлүүлхэдэ һайн бэ? Тэдэндэ тэжээлынь гол түлэб үдэрэй 3—4 дахин таһалжа үгэхэдэ таарамжатай. Жэшээнь, үглөөгүүрынь ургуулһан ороохо сүүдхынь нормын гурбанай нэгэ хуби хэжэ үгөөд, бэшыень хуурай ороохонтой холижо, үдэшэлэн эдюулхэ байна. Үдэр шубууд гол түлэб уһанда гү, али тарагай шүүһэндэ худхаһан ороохо талханай зүйл үдхэнишэгөөр эдихэ ёһотой. Тэрэнэйнь һүүлээр витаминтай тэжээл үгэхэдэ өөрэгүй. Тэжээлынь нэгэ доро шубуудай 15—20 минута соо эдижэ дууһахаар хубаарилжа үгэхэ. Тахяа болон бусадшье тэжээмэл шубуудые гансахан ороохоор хооллуулжа болохогүй. Миил ороохо таряа эдеэд байһан тахяа үлүүсэ таргалжа, мүртэй үндэгэлхэеэ болишохо, мүн ажахыдаашье ехэ гарзатай байха бшуу. Тиимэһээ тэдэнэй тэжээлэй рацион шадаал һаа хямдаруулжа, элдэб ургамал ногоо, силос, үбһэнэй гурил, хартаабха гэхэ мэтые оруулалсаха шухала.

Шубуудай эдеэ хоолые таһалдуулжа болохогүй. Энээнһээ болоод, тэдэнэр сагһаа урид тууҗаха, тураха, үндэгэлхэншье үсөөн болодог юм. Гадна тэжээлдэнь антибиотигууд болон микроэлементнүүдые холилсожо, элдэб эмээр тарихада баһал бэедэншье һайн, үндэгэлсэншье олон болодог. Жэшээнь, нэгэ тахяада 1000 единицэ хүсэтэй нативна биомицин сүүдхын 0,5—1 граммаар үгэхэ.

Ямаршье шубуудые сэбэрхэн шэнэ уһаар таһалдуулжа болохогүй. Уһыень үдэрэй 4—5 дахин һэлгэжэ, тэрээндэнь неделидээ 1—2 дахин марганцевокислэ кали бага ягаабтар болотор нэмэхэ юм. Мүнөө хаа хаанагүй шубууд эхэнхидээ хээгүүр ябажа, бүхэли үдэрөө үнгэргэнэ, хоолшье оложо эдинэ гээшэ. Сэбэр агаарта ябахадаа тэдэнэрэй бэе шанга һайн болодог, олооршье үндэгэлхэ байна. Тиимэһээ тахяануудай тала дайдаар үндэгэлжэрхихэгүйн тула тэдэнэй орожо һууха газар, уурхайнуудые хээгүүр түхеэрхэ шухала. Тэрэшэлэн шубуудые оруулжа эдеэлүүлхээр ороохото болон бобово ургамалнуудые тарибал һайн.

Шубуудые түргэнөөр олошоруулжа, һайнаар үсхэбэрилхэ гэбэл, дальбараануудынь зүбөөр харууһалжа дэгжээхэ хэрэгтэй. Хэрбээ оролдосотойгоор харууһалжа, шэмэтэй һайн тэжээл дээрэ дэгжээһэн тахяагай дальбараанууд таба һара болоод үндэгэлжэ эхилдэг. Тиигэжэ залуухан тахяануудһаа тус бүриһөөнь һарадаа 10—15 үндэгэ абаха аргатай бшуу. Энэ жэлдэ хабартаа республикын колхоз, совхозууд инкубаторна станциһаа 400 мянган дальбараа абанхай. Тэдэниие зүбөөр харууһалжа, һайнаар дэгжээбэл, ажахынууд октябрь соо 170 мянган залуухан эмэ тахяануудтай болоод байха һэн. Эгээл доогуур абахада, тэдэнһээ 2,5—3 миллион үндэгэн суглуулагдаха ар...

Гүрэндэ үндэгэ тушааха ... далдаха түсэбэй дүүргэгдэхэ... хэтэй болоһон мүнөө үедэ ... айхабтар ехэ нэмэри болохо ... Гансал мүнөө гараад байһан ... раануудые һайнаар дэгжээхэ ... гол анхарал хандуулагдаха зэрг...

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, гансаш... буушадай бэшэ, бүхы ажахы... үйлэдбэриин управлениинууд... тэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд... партийна, советскэ эмхинүүд... һөө шубуу үсхэбэрилхэ асуу... гол анхаралаа хандуулжа, энэ ... рние һайнаар эмхидхэн эрхил... шаа бүхы шухала юумэ хэхэ ... Республика дотор гүрэндэ үн... далдаха, тушааха түсэб заабол... гэгдэхэ зэргэтэй. Мүн дүүргэг... га боломжошье бии.

Ф. ЗУБЕН...
республикын хүдөө ажа... продуктнуудые худал... үйлэдбэрилхэ министерст... главна зоотех...
М. ДУЛЬБЕ...
хүдөө ажахын наукан... канд...
Л. ДЕМИ...
Улаан-Үдын инкубат... станциин дирек...

ЗҮБ ЛЭ ХЭЛЭЭ, ҮБГЭЖӨӨЛ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Һаяхан Улаан-Үдэһээ бүлэг экскурсантнар Хяагта город ерээд ошоо. Тэдэнэр хизаар ороноо шэнжэлхэ музейдэ орожо хараа, дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон ородой эхэнэр аяншалагша А. В. Потанинагай хүшөөдэ ошожо баглаа сэсэг табиһан, городой түүхэдэ хамаатай дурасхаалта газарнуудаар ябаһан байна. Тиихэ үедөө сагаан толгойтой болоһон нэгэ наһажаалынь иигэжэ хэлээ бэлэй:

— Хяагтамнай танигдахаар бэшэ болоо байна. Иишэ униханэй ерээгүйб. Теэд иигэтэрээ хубилха юм тэжэ, сэхыень хэлэхэдэ һанагдаашьегүй гээшэ.

Зүб лэ хэлээ энэ үбгэжөөл. Жэл ерэхэ бүри город болбосон түхэлтэй болоно, шэнэ шэнэ гэр байрануудаар шэмэглэгдэнэ. Городой урда хажууда, хэдэхэн жэлэй саада тээ хооһон байһан талмай дээрэ текстильщигүүдэй тосхон бодонхой. Интернат-һургуулиин һурагшад һуралсалай хоёр дабхар байшантай болоо. Эндэнь лаборатори, спортивна зал, һаруул уужам классууд. Городтомнай республика дотороо гансахан планетари хүдэлнэ, туталай фабрикын шэнэ байшан, 2—2 дабхар байрын олон гэрнүүд бодхоогдоо. Үйлсэ, гудамжанууд асфальтаар хушагдажа байна.

Мүнөө үедэ барилга бүри үргэн далайсатай болонхой. Город уруу орожо ерэхэдэтнай хиргиисээр баригдаһан мантан томо 4 дабхар байшан харгын хажууда харагдаха. Энэмнай интернат-һургуулиин һурагшадай хамтын байра болоно. Байра соонь столово, амарха таһагууд, уншалгын уужам һаруул залтай библиотекэ тэхэ мэтэ түхеэрэгдэхэ юм. Эдэ үдэрнүүдтэ гоёолто-сагаадалгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябана. Энэ байра һуралсалай шэнэ жэлэй эхилтэр ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Мантай суг ябаһан барилгын участогай начальник А. И. Юрьев арматура холбожо байһан нэгэ хүдэлмэришэнэй хажууда ошожо: — тапикласагты, комплексно бригадын бригадир, коммунис ажалай ударник Евгений Иванович Филимонов, — гээд хэлэнэ.

Нүхэр Филимоновтой танилсажа, ажал хүдэлмэрээрнь һонирхожо хөөрэлдэбэбди. Барилгашанаар униханэй хүдэлжэ, ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Бригаданьһара бүридэ даабаряа 150 процент эрхим шанартайгаар дүүргэнэ.

...Барилгын талмай дээрэ трактор, машинын хүнхинөөн замханагүй. Кабинынгаа үүдэндэ — «коммунис ажалай ударник» гэһэн гаршагтай самосвал машина барилгын материалнуудые асараад буулгана...

Городто бусадшье барилтанууд олоор бодхоогдоно. Городһоо хойшоо 2 километрэй зайда хилээмэнэй завод баригдажа дүүрэхэ болоо. Эндэнь байрын гэрнүүдшье олон. Тиихэдэ городой нүгөө талада 2—2 дабхар байрын гэрнүүд, 60 ... орохо гостиница бодонхой. Тус ... тиница энэ һарада ашаглалгада... тэхэ ёһотой. Эндэнь 2 буфет, ... душ, амарха таһалга гэхэ мэт... хеэрэгдэжэ дүүрэнтүү.

Городой барилга дээрэ шалт... шадые нэрлэжэ үгэхыень «Бу... целинстройн» Харанхын бар... хабсаралгын управлениин дү... хи участогай мастер Василий К... ковта хандахадамнай:

— Бултадаал һайнаар хүд... гээшэ. Али нэгыень илгахань ... хэтэй. Даабаряа 150 процен... үлүүлэн дүүргэдэг барилгашад... бэл Николай Яковлев, Михаил ... хальченко, Александр Романов, ... рис Иванович Дохторов гэгшэд ... лоно. Алиншье бригадые абажа ... бал булта даабаряа үлүүлдэг б... — гэжэ тэрэ харюусаа һэн.

Зураг дээрэ: 1. Самосвал маш... жолоошон А. Н. Новокрещен... 2. Интернат һургуулиин бари... байһан хамтын байра.

А. СУРМА...
Авторай фотону...

Буряадай комсомолой 40 жэлэй ойдо

Сергей Ханхатов слесарь мэргэжэлтэй. Кабельна электротехническэ промышленностьда хэрэгтэй машина, станогуудые бүтээдэг «Буряткабель» заводой эрхим энэ хүдэлмэришэн коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болоһон юм. Нүхэр Ханхатов шэнэ станогуудые хабсаргаха мэргэжэл һайнаар шудаланхай.

Э. БРЮХАНЕНКЫН фото.

Ч. НАМЖИЛОВ

ЗАЛУУШУУЛАЙ АЯЛГА

1. АЖАЛША ХҮХЮУН ҮЕТЭМНАЙ

Үглөөнэй нарантай урилдаагаад
Үнеэдтээ гарадаг басагаднай.
Үдэрэй һалхинтай урилдаагаад
Үбһэеэ шэрэдэг хүбүүднай.

Дабталга:
Холоһоо, дүтэһөө суглараял даа,
Хоолой залган ханхинаял даа,
Хотос-нахис хатараял даа,
Хододоо залуу ябадаггүйл даа.
Ургыхан сэсэгтэй урилдаагаад
Ургаараа далладаг басагаднай,
Урдаһаа һалхинтай урилдаагаад
Ургасаяа таридаг хүбүүднай.
Байгалай долгинтой урилдаагаад
Баруулжаа тамардаг басагаднай,
Баргажан һалхинтай урилдаагаад
Баяртай губшадаг хүбүүднай.

2. ХАЖУУГААР ЮУНДЭЛ ХАРАГДАНАШ

Хадынгаа үндэры дабахагүйл аад,
Харгыгаар юундэл хатарганаш.
«Ханилаад ябая» гэхэгүйл аад,
Хажуугаар юундэл харагданаш.
Дабталга:

Зайран ходол ябаа һааш,
Дайран алдаад гарахал даа.
Айран ходол ябаа һааш,
Хайран наһанш һалахал даа.
Уулынгаа үндэры дабахагүйл аад,
Ульгамаар юундэл хатарганаш.
«Ушараад ябая» гэхэгүйл аад,
Удаалан юундэл харагданаш.
Шэлынгээ үндэры дабахагүйл аад,
Шэглүүлэн юундэл хатарганаш.
«Шэнэлээд ябая» гэхэгүйл аад,
Һэмээхэн юундэл харагданаш.

3. ЗУГАА ДУУН

Саһан ехээр орожол байн,
Санын харгы һалахань гү?
Сагнай түргөөр ошожол байн,
Сарюун дурам һалахань гү?
Дулаан һалхин боложол байн,
Дуунайм сууряан тарахань гү?
Дүүхэй намай голожол байн,
Дүрынь яагаад олохом бэ?
Оройн наран орожол байн,
Одо мүшэд ялархань гү?
Ондоотойгоор захижал байн,
Одоол юунчинь болохонь бэ?

УРАН ЗУРАГУУДАЙ ВЫСТАВКЭ

Буряадай алдарта ленинскэ залуушуулай Союзай эмхидхэгдэһэн ойн гайхамшагта үдэртэ зорюулагдан, Буряадай элдэб үетэн—үбгэн залуу уран зураашадай зохёолой выставкэ эмхидхэгдэбэ. Выставкэ дээрэ Ц. Самбиловай, А. Тимиинэй, Г. Павловай, Р. Мэрдыгеевэй, М. Шестаковагай, Д. Тудуповай, В. Гончарай, И. Алтаевай, Э. Аюшеевэй, Г. Чикотеевэй, А. Казанскиин, Г. Москалевой, А. Сахаровскаягай, Б. Садыковай, М. Метелкиной, К. Сергеевэй, В. Топоровскиин, А. Окладниковай, Т. Рудиин, Е. Неволинагай, Д. Дугаровай болон бусадай картинанууд, этюдүүд, портредүүд, зурагууд харуулагдана.

Зарим витринэнүүдтэ Буряадай гар уралалай мастернуудай бүтээһэн гоё гоё һиилүүр ба бусад табигдаа.

Үсэгэлдэр Улаан-Үдын уран зурагуудай музейн байшанда «Комсомолой 40 жэл» гэһэн уран зурагуудай выставкэ баяр ёһололой оршон байдалда нээгдэбэ. Выставкын комитет болон музейн дирекци выставкэдэ олоороо орожо харахые бүхы арад зониие уряална.

Нүхэдүүд, выставкэдэмнай морилыт!

Ф. БАЛДАЕВ.

АЛТАНҺАА АЛЯАГААРААШЬЕ ҮНЭТЭЙЛ

Олонхи ушарта нефтиие алтанай сэнтэй зүйл гэжэ тоолодог байна. Теэд үнэн дээрээ наука, техникын үзэгдөөгүй ехээр хүгжэжэ байһан мүнөө үедэ тэрэ «хара алтан» бодото алтанһаа һураггүй ехэ удха шанартай гээшэ. Нефть гээшэ калори ехэтэй түлишэ, мүн химическэ промышленностиин үйлэдбэридэ шухала хэрэгтэй түүхэй эд болоно. Нефтиин промышленность хүгжөөжэ шадабал, ямаршье гүрэнэй гол экономикые бүри ехээр хүгжөөхэ арга боломжо бии болохо юм.

Капиталис лагериин нефть абадаг газарнуудай гурбанай хоёрһоо дээшэ хубинь Ази, Африка ба Латинн Америкэдэ. Гэбэшье эдэ түбинүүдэй гүрэнүүдэй газар дайдынь үнэтэ баялиг — нефть арад зонойнь мэдэлдэ бэшэ, харин баруунай капиталис гүрэнүүдэй ехэ ехэ монополинуудай мэдэлдэ байдаг. Эдэ монополинууд тэдэ оронуудай нефть ашаглан хэрэглэжэ, үзэгдөөгүй ехэ олзо өөһэдтөө оруулна.

Байгша оной хабар нефтиин асуудалаар араб оронуудай 4-дэхи конференци Бейрудтэ болоһон байна. Тус конференци дээрэ хүгжэжэ байһан олон гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ булта: «нефть — манай» гэжэ мэдүүлээ һэн. Тэдэнэй табиһан энэ эрилтэнь өөһэдынь арад зоной хүсэл эрмэлзэлгэ мүн. Нефтиин промышленностиие гүрэнэй мэдэлдэ абаха эрилтэтэйгээр Цейлондо, Индонезидэ ехэ демонстрацинууд болоно.

Ази, Африкын ба Латинн Америкын национальна хүгжэлтын зам дээрэ гаража байһан гүрэнүүдэй газар дайдынгаа баялигые харин монополинуудһаа буляан, өөһэдынгөө мэдэлдэ абаха гээшэ экономическа бэеэ даанхай байдалда ба социальна хүгжэлтын замда орохо талаар түрүүшын алхам болохо байна. Тиимэһээ хүгжэжэ байһан олохон гүрэнүүд өөһэдын нефтиин промышленность байгуулха зорилго табинхай. Тэдэнэй энэ зорилгоёо бэелүүлхэ хэрэгтэнь өөһэдынь найдамтай нүхэд — социализмын оронуудай арадууд туһална.

Хүгжэлтын замда ороһон олонхи гүрэнүүдэй газар дайда геологическа талаар үшөөл һулаханаар шэнжэлэгдэнхэй гээшэ. Тиимэһээ социалис гүрэнүүд тэдээндэ туһалхадаа хамагай түрүүн геологошэнжэлгын хүдэлмэри хэхэ болоно. Сири, Инди, Афганистан, Бразилида үнгэргэгдэһэн иимэ хүдэлмэри һайн үрэ дүн харуулаа.

СССР-һээ ерэһэн мэргэжэлтэдэй зохёон табижа байһан геологическа карта Сириин газар дайдынь баялигые ашаглаха хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа хүргэхэнь. Совет геологуудай тодорхой шэнжэлгэ хээд байһанай һүүлдэ Карачок, Румейла гэдэг районууд Сириин нефтеэр тон баян районуудай нэгэн гэжэ тодорхойлогдонхой. Энэ районние зүбөөр ашаглаад байхада, Сириин һүүлэй үеын бюджедэй орошын найманай нэгэ хуби болохо — 50 миллион фунт жэл бүхэндэ олзо доход оруулха арга хангаха юм.

Румыниин мэргэжэлтэдэй туһаламжатайгаар мүн Бирмэдэ геологошэнжэлгын хүдэлмэри яһала үргэнөөр ябуулагдана.

Газарай ехэ гүнзэгы руу үрмэдэн нүхэлдэг советскэ тусхай түхеэрэлгэнүүд Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада амжалтатайгаар хэрэглэгдэжэ байна. Тусхай түхеэрэлгэтэй манай суднанууд Улаан далайн оёортохи нефть бэдэрнэ.

1950 онһоо хойшо СССР-эй, Чехословакиин, Румыниин мэргэжэлтэд суг хамтадаа Афганистанай хойто районуудта нефть, газ бэдэрхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. 1962 ондо тэдэнэр эндэ 37,5 миллиард кубометр запастай байгаалиин газ олоһон байна. Афганистанай хоёрдохи табан жэлэй түсэбөөр эндэһээ олдоһон газ электростанцинуудай түлишэдэ, хүдөө ажахыда шухала хэрэгтэй химическэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэжэ эхилхэнь.

Индидэ удаахан саг соо хүдэлмэрилһэн нэгэ мэргэжэлтэ промышленна хэрэглэмжэ хангамаар нефтиин запас энэ орондо олдохонь бэрхэтэй гэжэ 1958 ондо мэдүүлһэн байна. Тэрэл жэлдэнь манай совет мэргэжэлтэд Камбейдэ, 1960 ондо Анклешварида, һүүлээрнь Индиин бусад районуудта нефтиин запасуудые олоһон гээшэ. Иигэжэ совет мэргэжэлтэдэй туһаламжаар эндэхи арбан ондоо райондо нефть, газ олдоо.

Америкын «стандарт ойл» гэжэ компаниин мэргэжэлтэ У. Линка гэгшын нефть үгы гэжэ хэлэһэн орон — Бразилида совет геологууд Э. А. Бакиров, Э. И. Тагиев гэгшэд эндэ нефтиин тон ехэ баялигай бии байһые элирхэйлэн харуулһан байна.

Бэеэ даанхай байдалай харгы зам дээрэ һая гаража байһан залуу гүрэнүүдтэ нефтиин промышленность хүгжөөхэ гээшэ тон шухала удха шанартай. Эдэ оронуудта социалис бэшэ лагерьта абтадаг бүхы нефтиин хахадһаа эхэнхи хуби тудаха байбашье, нефть илгадаг промышленностинь тон бирагүйгөөр хүгжөөгдэнхэй юм. Гадна бии байһан энэ промышленностиин 70 шахуу процентнь Америкэ болон англо-голландска компанинуудай мэдэлдэ байдаг.

Социалис лагериин оронуудай туһаламжаар Инди, Индонези, Ирак, ОАР, Сири, Эфиопи, Цейлондо баригдаһан, мүн бодхоогдожошье байһан нефть илгадаг заводууд ойрын жэлнүүдтэ 1960 онойхиһоо үйлэдбэриингөө хэмжээе 60 процентээр дээшэлүүлхээ байна. Эдэ оронуудай заримандань мүнөөншье болотор нефть илгаха промышленность огто байгаагүй. Эфиопиин нефть илгаха промышленностиин түрүүшын предприяти Советскэ Союзай техническэ туһаламжын ашаар баригдажа байна.

Энэ талаар социалис оронуудай хамтаараа хүргэдэг туһаламжа хүгжэжэ байһан гүрэнүүдтэ илангаяа ехэ аша туһа хүргэнэ. Индидэ хэгдэжэ байһан хүдэлмэри энэ туһаламжын бодото гэршэ болоно. Бүри һаяхан болотор энэ ехэ орондо нефть илгадаг ойройдоо гурбан предприяти байһан, тэдэнь жэл соо ойройдоо 5,1 миллион тонно нефть илгадаг һэн. Тиихэ мүртөө эдэ заводуудынь баруун гүрэнүүдэй фирмэнүүдэй мэдэлдэ байдаг бэлэй. 1961 оной һүүл багта Румыниин техническэ туһаламжаар Гаухатида жэл соо 750 мянган тонно нефть илгаха хүсэтэй гүрэнэй мэдэлэй түрүүшын завод ашаглалгада үгтөө. Мүнөө тус бүридөө жэл соо 3 миллион тонно нефть илгаха хүсэтэй үшөө хоёр ехэ завод баригдажа байна. Койялида СССР-эй туһаламжаар баригдажа байһан завод Индиин түрүүшын гүрэнэй мэдэлэй Анклешвариин нефть илгажа эхилхэ юм. Анклешвариин нефть бүлэдэг үйлэдбэри мүнөө үдэр соо 2000 тонно хүрэтэр нефть үгэнэ. Тиимэһээ тэрэниие манайхяар «Индиин Баку» гэжэ нэрлэхэдэ болоно. Эндэхи бүхы түхеэрэлгэнүүдынь манай мэргэжэлтэдэй туһаламжаар тодхогдоһон байна. Барауни гэжэ нютагта СССР болон Румыниин туһаламжатайгаар хоёрдохи ехэ завод баригдана. Иигэжэ социалис лагериин оронуудай аха дүүгэй туһаламжын ашаар Индиин нефтиин промышленность тон түргөөр хүгжэнэ. Тиигэхэ мүртөө бүхы заводуудынь эзэд баяшуулай бэшэ, харин гүрэнэй мэдэлэй.

Оронойнь нефтиин промышленностиие хүгжөөлгэдэ Советскэ Союзай хүргэжэ байһан туһаламжые үндэрөөр сэгнэхэ зуураа, Индиин «Ассам трибюн» газетэ иигэжэ бэшээ: «Индиин нефтиин промышленность байгуулха хэрэгтэ Советскэ Союзай хани ёһоной туһаламжа айхабтар ехэ удха шанартай...»

Нефтиин, газова промышленностиие хүгжөөхэ талаар бэеэ даанхай залуу оронуудай ба социалис гүрэнүүдэй хоорондо хоёр таладаа аша туһатай харилсан туһалалсалга бии боложо эхилээ. 1963 оной октябрь һарада баталан абтаһан хэлсээнэй ёһоор Советскэ Союз Хойто Афганистанда байгаалиин газые ашаглаха хүдэлмэридэ техническэ туһаламжа хүргэхэ байна. Эндэ ашаглагдажа эхилһэн газ Афганистанай промышленностиин бүхы эрилтые гүйсэд хангажа шадаха юм. Үлүү гараһан газынь Советскэ Союзай бариһан грубопроводоор манай орондо дамжуулан үгтэхэ байна. Иимэ хани ёһоор харилсан туһалалсалгын үшөө нэгэ жэшээ юуб гэхэдэ, Румыни Индонезидэ нефть илгаха завод бариһанайнгаа, мүн хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүд... үгэһэнэйнгөө түлөө тэрэ заводой... лэдбэрилһэн продукциинь зарим... биие өөһэдтөө абаха байна.

Мүнөө үедэ бэеэ даанхай байда... болоһон залуу гүрэнүүд өөһө... мэргэжэлтэдгүй дээрэһээ тус ... мышленностиие хүгжөөлгэдөө ... бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдоно. ... мэһээнь социалис гүрэнүүд тэд... хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлэдх... дэнь ехээр туһална. СССР, Ру... болон бусад гүрэнүүдэй предпри... нуудта тэндэһээ ерэһэн студент... мэргэжэлтэд тусхай һуралсал, ... тика гарана. Гансахан Советскэ ... юзда Индиин нефть илгаха завод... та хүдэлмэрилхэ 300 мэргэж... бэлэдхэгдэһэн байна. Энээнһээ га... манай мэргэжэлтэд тус асууда... тэдэ гүрэнүүдэй нютаг дээрэнь ... туһаламжа хүргэнэ. Манай гүрэ... Индидэ тодхогдоһон газар нүхэ... 15 ехэ түхеэрэлгэнүүдтэ инди... хүдэлмэрилдэг болоо. Манай мэр... жэлтэд иимэ туһаламжа мүн Сир... нефтянигуудта хүргэнэ гээшэ.

Нефтяной промышленностиие х... жөөхын түлөө эмхидхэгдэһэн ... ажал дээрэ социалис оронууд ба ... жэжэ байһан гүрэнүүдэй хоорон... хани барисаан улам бэхижэнэ. ... мэһээ нефть алтанһаа һураггүй ... тэй, арадуудай хани барисаан ал... танһаа бүришье үнэтэй болоно.

(АПН)

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной июниин 7.

еспубликын багшанарай съездые угтуулан

ҺУРАЛСАЛ—ХҮДЭЛМЭРИ—ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

Һургуули Бүлэ Олониитэ

Тусхай хуудаһан № 3

Түнхэнэй аймагай Тооро тосхондохи 11 жэлэй һургуулиин багшанар партиин XXII с'ездын шиидхэбэринүүдые, һургуули тухай Хуули бэелүүлхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ шэнэ онол арга хэрэглэдэг болонхой. Эдэнэр өөһэдынгөө ажалай дүй дүршэл тухай энэ хуудаһанда хөөрэнэ.

Хүдэлмэри хүниие хүдэржүүлдэг

...й һургуулиин һурагшад ... үзэхынгөө хажуугаар ...гөө түрэл колхоздо ту... ажалладаг юм. Мүн тэдэ... һурагшадай бригада эмхидхэ... һургуулидаа үзэһэн материа... хүдэлмэри дээрэ тур... ажалай дүй дүршэл абадаг ...й.

...3 оной хабар һурагшаднай ... кукуруза, 50 га горох, ... хартаабха таряа һэн. Тии... кукуруза тариха полидоо 300 ... шэбхэ зөөжэ адхаа һэмди. ...даа колхозой 1200 хони... ...һо хайшалаа, мүн 6 ... центнер үбһэ сабшажа ...а һэмди.

...3 ондо һурагшад 11-дэхи ...е түрүүшынхеэ дүүргээ ... Тэдэнэй 9-ниинь малшан... ...затор, зургааниинь трак... ...ын дүршэл абажа дүүргэ...м.

...4 оной хабар 25 га кукуруза, 10 га саахарай свёкло, 10 га хартаабха һайнаар ургуулха уялга абанхайбди. Кукуруза һайнаар ургуулхын тула 503 тонно наг шэбхэ шэрэгдээ. Саахарай свёкло, хартаабха һайнаар ургуулха гэжэ аммиагай уһа зөөжэ, 20 га газарта шэнгээгдээ.

Һурагшад кукуруза тарихадаа, сеялкэеэ өөһэдөө тодхоо, үрэһэнэй ямараар хаягдаһые шалгадаг байгаа. Һурагшад саг болзор соонь һайн шанартайгаар эдэ ургамалнуудые таридаг болоо.

Һурагшадай бригадада һайнаар ажаллагшадые колхознай шагнадаг. Һурагшад Л. Бильтагуров, Н. Баганов, С. Шенхорова, А. Нефедьев гэгшэд гэгээрэлэй министерствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнуудаа.

Манай һургуулида эрхим механизатор, малшадтай уулзалга ехэ һонирхолтойгоор үнгэрдэг. Тэдэнэр өөһэдынгөө ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэдэг, дүй дүршэл тухайгаа хөөрэхэдэнь һурагшад ехэ һонирходог юм. Һурагшадай ажабайдалда орожо, һуурия олохо, мэргэжэлээ шэлэхэ хэрэгтэнь иимэ уулзалганууд ехэ удха шанартай байдаг гэжэ ажаглагданхай.

Һурагшадай бригадынхид булта номдоо һайнаар һурадаг, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Һуралсал, хүдэлмэри ба хүмүүжүүлгэ гурбаниие нягта холбоотойгоор манай һургуулида ябуулагдадаг болонхой. Тиихэдээ һурагшаднай ажабайдалай эшэ үндэһые гүнзэгыгөөр ойлгожо абадаг байна.

А. ИМЕНОХОЕВ,
ажал үйлэдбэриин һуралсалые даагша.

ХОРИН ЖЭЛДЭ САМБАРАЙ ДЭРГЭДЭ

Евдокия Александровна Мадагаева 1940 онһоо хойшо манай һургуулида багшаар ажалладаг. Тэрэ хадаа үхибүүдые һургаха ба хүмүүжүүлхэ талаар нилээдгүй ехэ дүй дүршэлтэй болонхой. Һүүлэй гурбан жэл соо һураһан үхибүүдээ бүгэдыень классһаа класста дамжуулна. Манай аймагай, республикын эрхим багшанарай дүй дүршэлые ухаансар ёһоор хэрэглэжэ, һурагшадта эрдэм болбосоролой эшэ үндэһэ бата бэхеэр ойлгуулдаг юм. Һуралсалай предмедүүдые ажабайдалтай нягта холбоотойгоор заахые оролдодог.

Тэрэ хэшээл дээрээ һуралсалай материал олоор хэрэглэдэг, элдэб янзын хүдэлмэри хүүлжэ, һуралсал хүмүүжүүлгэ хоёрые нягта холбоотойгоор ябуулдаг. Һурагшадта өөһэдтэнь юумэ хүүлдэг, тэдэнэй ухаалал үүсхэлдэнь тусхай анхарал табидаг гуримтай.

Һурагша хэшээл дээрэ зураглан харуулха хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ, үхибүүдэйнгээ үзэһэн материалые гүнзэгыгөөр, бата бэхеэр ойлгуулдаг. Ород, буряад хэлэнэй хэшээлдэ тайлбарилан бэшэлтэ хэрэглэдэг. Тиихэдэнь һурагшад үзэһэн дүримүүдээ һайнаар ойлгожо, гүйсэд грамотна болодог байна.

Уншалгын хэшээлдэ үхибүүдэй уран гоёор уншахые ба уншаһан текстынгээ удхые зүбөөр ойлгохыень эрилтэ хэдэг юм.

Евдокия Александровнагай заадаг хоёрдохи классай һурагшад булта уран гоёор уншадаг ба сэбэрээр бэшэдэг болонхой. Һурагшадайнь үгэ яряань бүри һайнаар хүгжүүлэгдэнхэй. Тэдэнэр уншаһан статья, рассказ, онтохоноо өөһэдынгөө үгөөр тодо һонороор, зүбөөр хөөрэжэ шададаг болоно.

Евдокия Александровнада һураһан үхибүүд зан абари һайнтай, журамтай юм. Хорёод гараи жэл соо хэды олон хүниие эрдэм болбосоролдо һургаа гээшэб? Эрдэмтэд, багшанар болон элдэб мэргэжэлтэд олон. Тэдэнэр, энэ багшаяа тон һайханаар һанажа ябадаг юм. Бишье Евдокия Александровнада заалгаһан байнаб.

Евдокия Александровна болбол ниитын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Элдэб янзын асуудалаар колхознигуудтай, түрэлхидтэй хөөрэлдөө эмхидхэдэг. Тэрэ хадаа үдэр бүри өөрынгөө эрдэм болбосорол ба дүй дүршэлөө дээшэлүүлхые оролдожо байна. 1963 ондо эрхим багша байһанайнгаа түлөө РСФСР-эй гэгээрэлэй министерствэһээ Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Евдокия Александровнада элүүр энхэ ябахыень, үшөө олон жэлдэ залуу үетэниие хүжүүжүүлхыень юрөөхэ байнаб.

П. БАХАЖЕЕВА,
эхин классуудай һуралсалай таһагые даагша.

БЭЕ МАХАБАДАА ХАТУУЖУУЛХАДА ҺАЙН

Заримандаа иимэшье ушар дайралдадаг. Үглөөтүүр һэреэд, бодохоёо залхууржа, үшөө таба минута унтаһайб гээд эбһээлжэ хэбтэдэг үхибүүд байдаг. Бодо гүүлжэ үндыһэн аад, һөөргөө хэбтэшоод байха. Иимэ залхуу бэшэ, харин хонгёо горнын дохёогоор һуха харайжа бодомсоороо үглөөнэй зарядка хэдэг,— иимэ шэнжэ шанартай хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдонхойбди.

Манай һургуули дүрбэн тэгшэ хүнүүдые хүмүүжүүлэн хатуужуулхаар хүдэлмэреэ эмхидхэнхэйбди. Энэ зорилгоор спортивна элдэб кружогууд байгуулагданхай. Һуралсалай энэ жэлдэ 150 һурагшад санашадай, хүнгэн атлетикын, волейболой, боксын, столой теннисэй, шатарай кружогуудта оронхой.

Манай Тоорын һургуули аймагай мүрысөөнүүдтэ түрүү һуури эзэлдэг заншалтай. Һуралсалай энэ жэлдэ 86 үхибүүд эдиршүүлэй спортын I, II III разрядуудай нормо дүүргэбэ. Энэмнай 7—11 класссуудай бүхы һурагшадай хахад хубинь болоно. Манай һурагшад Борис Баржуев, Александр Нефедьев, Маргарита Халудорова, Нина Баганова, Света Анчикова болон бусад элдэб спортоор аймагайнгаа чемпионой нэрэ зэргэтэйнүүд болонхой. Һургуулидаа 17 инструкторнуудые бэлэдхээбди.

Үхибүүдэй бэеые хатуужуулха гээшэ һайнаар һураха, ажал хүдэлмэридэ амжалтатайгаар хүдэлхэ гол үндэһэн болоно. Манай һургуули дүүргэгшэдэй ажал хэрэг энээндэ ульгэр жэшээ боложо үгэнэ. Жэшээнь, манай һурагша байһан Борис Бардуев түрэл колхозойнгоо мастерскойдо һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө үйлэдбэриин управлениһээ хүндэлэлэй грамота абаа. Мүн бусадшье һурагшаднай һайнаар ажаллана. Эдэ бүгэдэндэ манай оролдолгын аша габьяа бии гэжэ хэлэмээр.

Т. САФЬЯНОВ,
физкультура ба спортын багша.

АША ТУҺАТАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Мүнөө үедэ һурагшадые һайнаар һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ классһаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэриин айхабтар ехэ удха шанартай байһаниинь ойлгосотой.

Энээниие зүбөөр эмхидхэхэдэ, һурагшадай оюун бэлиг, тэдэнэй дүршэл шадабари, ямар юумэндэ имагтал дуратай байһаниинь шалгаран гарадаг. Һургалга хүмүүжүүлгэ хоёр нягта холбоотойгоор ябуулагдадаг болонхой. Классһаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэридэ һурагшадые һургахын хажуугаар гол анхаралаа хүмүүжүүлгэдэ хандуулагдана. Жэшээлхэдэ, 7 «Б» классайударидагша Д. Б. Васильева В. И. Ленинэй үдэртэ, Советскэ Армиин, космонавтын үдэртэ зорюулһан пионерэй суглаа үнгэргөө.

Манай һургуулида олон кружогууд эмхидхэгдэнхэй.

Литературна кружогойхид ехэ һонирхолтой ажал хүдэлмэри хэнэ. П. П. Базыровагай ударидалга доро табадахи классайхид һургуулидаа уран зурагуудай галерэй нээгээ. Галерей нээхэдээ, кружогойхид концерт харуулба. Уран зураашад, тэдэнэй зурагууд тухай П. П. Базырова тон һайнаар хөөрэжэ, һурагшадые һонирхуулба. Литературна кружогойхид хөөрэлдөөнэй һонирхолтой үдэшэ эмхидхэдэг болонхой. Тэдэнэр мартын 8-да, В. И. Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулан литературна монтаж бэлдэжэ харуулаа һэн.

Байгша оной февраль һарада математическа олимпиада эмхидхээ һэмди. Олимпиадада түрүүлэн гарагшад аймагай, республикын олимпиадада хабаадалсаа. Физико-техническэ кружотойхид һонирхолтой юумэнүүдые хэдэг. Жэшээлхэдэ, газетын модель хэжэ харуулба. Кружогойхид апрелиин 12-то космонавтын үдэртэ зорюулһан концерт харуулаа. «Бидэнэр—космонавтнар» гэһэн монтаж табяа. Кружогой гэшүүн Р. Тармаева замбуулиниие эзэмдэлгэ тухай элидхэл хэбэ, һүүлээрнь концерт харуулагдаа. Физикээр туршалга, математическа фокус гэхэ мэтэ һонирхолтойгоор үнгэрөө һэн.

Классһаа гадуур ябуулагдадаг хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэдэ һурагшадай болбосорхо, хүмүүжэхэ хэрэгтэ туһатай байна гэжэ ажаглагданхай.

Л. ПЕТУХОВА,
һуралсалай таһагые даагша.

ҮРЭ ЕХЭТЭЙ АЖАЛ

...нютаг. Эндэ 11 жэлэй һур... бүхы үхибүүдые хайшан ...ргажа, хүмүүжүүлжэ байнаб, ...тухай уншагшадта дуулгаха ...айб. Хүн бүхэн, айл бүхэн ...э һайнаар һургаха, хүмүү... ...е оролдодог ёһотой. Тиигэн... ...ахаб даа. Үхибүүд гэээшэ... ...ниие халан абажа, эхэ эсэ... ...э байһан ажал хүдэлмэриие ...үүлхэ, ут гарбал залгахэ ...м.

...нютаг гэээшэмнай Түнхэнэй ... Хэрэн тосхонһоо 70 модо ... Эрхүү голой урда хажууда ...һан томохон тосхон юм. Эндэ ...й нэрэмжэтэ колхозой центр, ...э буряадууд ажаһуунa.

...уулида хүрэжэ ерэхэдэмнай ... Н. Б. Тармаев энеэбхил... ...ниие угтаба.

...ндатэ нүхэд, үнихэнэй ерээ... ...лэ ерэбэлтэ. Ерэһэндэтнай ...аб, — гэжэ Николай Бажее... ...бхилэн хэлээд, багшанартаяа ...улба. Һүүлээрнь һургуули ... ябажа хараба, танилсабаб...

...мастерскойнуудые баринхай, тэндэнь гар ажалай урогууд болодог байба.

Мүн 4 класстай корпус шэнээр бариһан байба. Тэндэнь ороходомнай В. И. Ленинэй музей мэтэ класс соонь нээгдэнхэй, нүгөө класстань (7 «А» класс) совет-монгол хани барисаанай булан нээгдэнхэй байжа, бидэ тон ехээр һонирхобобди.

Һургуулиин сэсэрлигтэ ороходомнай тэрэниие эрхилдэг биологиин багша Елена Николаевна Бурлова маниие угтаба. Эндэнь долоодохи классай һурагшад жэмэстэ модонуудые үһалха лунка-нүхэнүүдые бэлдэжэ, тэдэниие тойруулан, газарыень зөөлэрүүлнэ. Тэндэнь үхэр нюдэн, вишни, ранет, яблони гэхэ мэтэ тон һайнаар ургуулагдаһан байна.

— Һурагшаднай эндээ ажаллажа дүй дүршэл, шадабаритай болоод, гэр гэртээ жэмэстэ модо таридаг болодо байна, — гэжэ Елена Николаевна ехэл урматайгаар хөөрэнэ.

Энэ һургуулида хүмүүжүүлгын асуудал хэр зэргээр табигдаһан гээшэб гэжэ һонирхоһон байнабди. Энэ һургуулиин һурагшад номдоо оролдосотой, сахилга журамтай ба ажал хүдэлмэридэ бэрхэнүүд гэжэ манда эли болобо.

КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые, һургуули тухай Хуулиие бэелүүлхын тула Тоорын дунда һургуулиинхид нилээдгүй ехэ ажал хүдэлмэри хэдэг байна. Тэдэнэр һурагшадые политехническэ һуралсалда һайнаар һургахын хажуугаар тусхай хүмүүжүүлгэ али али тээһээнь ябуулна.

Һургуулиин түрүү багшанар Д. Б. Васильева, Е. Х. Храмцов, М. И. Павлова, Н. С. Павлова, Е. А. Шадагаева болон бусад аймагай, республикын, ороной эрхим багшанарай дүй дүршэлые, зүбөөр, творческоор хэрэглэжэ, өөһэдынгөө хэшээлнүүдые үрэ дүн һайнтайгаар үнгэргэдэг болонхой.

Тэдэнэй хэшээлнүүдынь түргэнөөр, һонирхолтойгоор үнгэрнэ. Хэшээлдээ зураглан харуулха хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэнэд. Хэшээл бүхэниинь ажабайдалтай нягта холбоотойгоор заагдана. Колхоз, совхозой эрхим малшад, һаалишад, механизаторнуудай ажал хүдэлмэриһөө жэшээнүүдые олоор хэрэглэнэ.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада дүршэлтэй багша Е. А. Мадагаевагай һурагшадай дүн 100 процент байдаг болонхой. Һурагшадынь гол түлэб «4», «5» гэһэн сэгнэлтэтэй.

Һурагшадые шэнэ ёһоор, зүбөөр хүмүүжүүлхэ асуудал хадаа багшанарай гол зорилго болонхой. Энэ асуудалые багшанарай зүблөөн, һургуулиин совет дээрэ зүбшэн хэлсэнэ. Жэшээлхэдэ, «һуралсалай түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүд ба 1963—64 оной һуралсалай жэлэй хоёрдохи хахадта хэгдэхэ зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Һурагшадые хүмүүжүүлхэ асуудалаар олон лекци, элидхэлнүүд уншагдаа. Жэшээлхэдэ, һурагшадай уялга, харюусалга дээшэлүүлхэ, ажал хүдэлмэридэ дүршэлтэйгөөр һургаха гэхэ мэтэ.

Һуралсалай предмедүүдээр научно-практическа конференцинүүд үнгэргэгдэнэ. Мүн тоо бодолгоор, литератураар, спортоор, физикээр һонирхолтой үдэшэнүүд үнгэргэгдэнэ.

Энэ һургуули классһаа гадуур һурагшадай дунда ябуулха хүдэлмэридэ тусхай анхарал табина. Уран зурагшадай, уран гартанай, фото-зурагай, буряад драмын, нютаг ороноо шэнжэлэлгын, спортивна, литературна, химиин гэхэ мэтэ кружогууд эрхимээр ажаллана.

Һурагшадые эбтэй зэтэйгээр, журамтайгаар хүмүүжүүлхын тула иимэ үдэрнүүдые тэмдэглэдэг. «Түрүүшын хонхо». Ажалай Декада. Ургасын үдэр. Ленинскэ комсомолой үдэр. Октябриин һайндэр. Спортын үдэр. Уласхоорондын хани барисаанай үдэр. Ажалай түрүүшүүлтэй уулзалга. Совет Армиин һайндэр. Эжынэрэй үдэр. Ленинэй түрэһэн үдэр. Хабарай һайндэр гэхэ мэтэ. Иимэ үдэрнүүд ехэ һонирхолтойгоор тэмдэглэгдэнэ. Ажалай түрүүшүүлтэй уулзалга ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө. Парткомой секретарь Аюшеев «Ажал хүдэлмэриин дүн ба КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэриин үндэһөөр хэгдэхэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл хэбэ. Һүүлээрнь малшад, механизаторнууд дүй дүршэл, ажал хүдэлмэри тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Һурагшад өөһэдынгөө хэһэн хэрэгсэлнүүдые аха нүхэдтөө бэлэглээ. Энэ уулзалгада һурагшад эрхим сэгнэлтэтэй ерэхые оролдоо юм.

Владимир Ильич Ленинэй музей бии болгогдонхой. Энэ музей-класста Ленин багшын ажал ябуулга тухай гүйсэдөөр харуулагданхай. Тус музей хадаа һурагшадые политическа талаар хүмүүжүүлхэ гуламта болонхой. Эндэ классай ударидагшад хүмүүжүүлгынгээ час үнгэргэнэ.

Энэ һургуулида интернациональна хүмүүжүүлгэ һайнаар табигданхай. 7 «А» классай пионернүүд Н. С. Павловагай ударидалга доро «Совет-монгол хани барисаан» гэһэн булан класста нээгээ. Тэдэнэр Монголой пионернүүдтэй хани барисаатай.

Тоорын һургуулида Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк» колхозуудай үхибүүд һуралсадаг. Тэдэнэй түрэлхидынь һургуулидаа саг үргэлжэ туһалдаг. Түрэлхидэй комитет үхибүүдые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсоно. «Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар түрэлхидэй нэрэ хүндэ ехэ» гэһэн асуудалаар түрэлхидэй конференци үнгэргэгдөө.

Һурагшад һургуулиингаа дүүрэн эзэд болонхой. Тэдэнэр өөһэдөө һуралсал, журам шалгадаг ба сахидаг болонхой.

Иигэжэ багшанар, түрэлхид ба һурагшадай дунда бата бэхи холбоон бии боложо, һуралсал ба хүмүүжэлгэ эрхим һайнаар ябуулагдажа байна. Эдээндэ бултандань һайн һайхан амжалта илалта туйлахыень юрөөхөөр.

Б. БАТОЕВ.

Эдир химигүүд

...рын һургуулида эдир хими... ...й кружок байгуулагданхай. ...дөөл энэ кружогойхидой ...эринь мүнөө дээрээ һургуу... ...араа хизаарладаг байна. ...е мүнөө партада һуужа ... үхибүүдые—ерээдүйн мэр... ...дые химиин эрдэмдэ дур... ...э зорилго табинхай. Энээнээ ...хын тулада элдэб хэмжээ ...нуудые үнгэргэнэ. Һургуу... ...аг дотороо химеэр олим... ...хэгдэдэг болонхой. Энэ кружогойхид эдээндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Элдэб темээр элидхэл, лекци уншагдадаг, стенд викторина эмхидхэгдэдэг юм. Химидэ зорюулагдаһан үдэшэнүүд, туршалганууд үнгэргэгдэнэ.

Энэ жэлдэ эдир химигүүд туршалгынгаа хүдэлмэриие колхозой поли дээрэ гаргахаар шиидэбэ. Кукурузын, саахарай свёклын плантацида минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, туршалга хэхэ юм.

Б. БОРИСОВ.

ӨӨҺЭДЫНГӨӨ ХҮСӨӨР...

...өөһэдынгөө хүсөөр бүхы юу... ...хэдэг гурим заншаһаар мүн... ...хэды саг үнгэрбэ. Энээниие ... нарижуулха тухай ходо ...олго гаргаха хэрэгтэй боло... ...Өөһэдынгөө хүсөөр бүхы юу... ...ударидаха дүршэлдэ үхибүү... ...һургаха тухай, манай ороной ... һургуулинуудай дүй дүр... ...тухай һургуулиин директор ... Н. Б. Тармаев манай һур... ...иин комсомолой суглаан дээ... ...оо һөнороор хөөрэжэ үгөө ...й.

...урагшадай хүсөөр бүхы ажал ...гээ ударидаха хүдэлмэриие ...омолой комитет дружинын со... ...хоёр толгойлдог юм. Юрэнхы... ...энэ гурим хадаа һурагшадай ...үжэхэ хэрэгтэ ехэ туһатай, ... нүлөөтэй гэжэ онсо тэмдэг... ...байнаб. Һурагшадай энэ ор... ...аци байгууламжынгаа та... ...шье һонирхолтой юм. Жэлдээ ...удаа зарлагдадаг һурагшадай ...еренци дээрэ энэ организа... ...штаб һунгагдадаг, тоосоото ...соо хэһэн хүдэлмэри тухай... ...идхэдэг гуримтай.

...түтэлбэрилгын штабай шиид... ...иин үндэһөөр һурагшадһаа ...улиин директор, тэрэнэй ор... ...онор нэгэ неделеэр томилог... ...Манай һургуулида һуралса... ...3 байшан бии юм. Корпус бү... ...э директорэй орлогшо ажалла... ...Класс бүхэнэй дежурнанууд ...ндэ мэдэлтэй байдаг. Һураг... ...й сахилга журам, һуралсалые шалгадаг гуримтай. Мүн һурагшадай үмдэдэг хубсаһа (формо), ямараар хэрэглэнэб гэжэ харадаг юм. Өөһэдөө хүтэлбэрилэлгын штабай гэшүүд һурагшадай байра байдалые, номоо ямараар үзэжэ байһаниие, үдэрэй журам сахилгые наринаар шалгажа байдаг.

Пятница бүхэндэ социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдажа, суббото һурагшадай урда соносхогдоно.

Мүнөө хабартаа штаб һурагшадай дунда ехэхэн ажал хүдэлмэри хэжэ байна. Жэшээлхэдэ, таба мянга шахуу тонно түмэр суглуулагдан тушаагдаа, 20 килограмм яһан, 200 килограмм саарһан суглуулагданхай.

Өөһэдынгөө хүсөөр бүхы юумэеэ ударидадаг болоһонһоо хойшо һурагшадай сахилга журам һайжарһан, һуралсал дээшэлһэн байна. Хэрбээ хоёрдохи четвертиин дүнгөөр 89 һурагшад мууса һурадаг байһан һаа, мүнөө тэдэнэй тоонь үсөөн болонхой. Мүн һурагшад өөһэдөө хүтэлбэрилхэ шадабари дүршэлтэй болоно.

Бүхы юумэеэ өөһэдынгөө хүсөөр ударидадаг гурим хадаа һурагшадые журамшуулхаһаа гадна, ажалда дүйтэй болгодог, хатуужуулдаг гэжэ манай бодото байдал гэршэлбэ.

Д. Б. ШЕНХОРОВ,
комсомолой организациин секретарь.

Агдаг агаарта гарахада ямар гоёб! Толгой һайнаар хүдэлхэ. Шалгалта тухайшье һанаан бологдоо юм ааб даа. Мүн нэгэ ондоо һанал бодол эдэнэрэй сэдьхэл хүдэлгэнэ. Һургуули дүүргээд, хайшаа ошолтойб? Юрэдөө яахашье һаа, ажалда һураха, эрдэмдэ һураха, һурахад... хэрэгтэй ха юм даа гэлдэжэ Улаан-Үдэ городой № 27 һургуулиин 8-дахи классай басагад бодомжолно.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

Саянаймнай хормойгоор саад-сэсэрлигүүд һалбараг лэ

Үхибүүд гэээшэмнай ехэ түбэһэншэ зонууд байһаниинь ойлгосотой. Эдэнэр бүхы оршон тойроноор, ургамалаар, байгаалиин нюуса хэбтэшээр ехэ һонирходог байна бшуу. Эдэ бүгэдые ойлгуулжа, тайлбарилжа үгэхэһөө гадна, байгаалиие, тэрэнэй ургамал, баялигые хамгаалха мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ бидэнэрэй уялга мүн болоно. Энээнһээ гадна түрэл нютагаа улам шэмэглэхэ, саад сэсэрлигээр бүрхөөхын түлөө оролдохоор— иимэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ ёһотойбди гэжэ ойлгодогби.

Энэ талаар манай һургуули зарим тэды ажал ябуулжа эхилэнхэй. Пионерэй, комсомолой организацинуудай үүсхэлээр 1956 ондо һургуулидамнай саад-сэсэрлигэй һуури табигдаһан юм. Иигэжэ анханда хооһон байһан нэгэ гектар шахуу газарта үрэ жэмэстэ модод таригдаа һэн. Ранетын, үхэр нюдэнэй эшэнүүд, вишни, яблони болон бусад жэмэстэ модод Эрхүүгэй, Улаан-Үдын туршалгын ажахынуудһаа асарагдажа таригданхай. Мүнөө эдэ мододнай газартаа булта һайнаар үндэһэлэн ургажа, үрэ, жэмэсээ үгэжэ байдаг.

Иимэ сэсэрлиг соо үхибүүд хабартаа ехэ дуратайгаар хүдэлжэ, үйлэдбэриин практика гарадаг, жэмэстэ мододые ургуулха, харууһалха дүршэлдэ һурадаг байна. Жэмэстэ модоной онсо өөрсэ шэнжэ шанарые эдэнэрэй үзэхэдэ ехэ туһатай. 3, 4, 6, 7-дохи классуудай һурагшад саадта хүдэлдэг юм.

Жэмэстэ мододые ургуулха шадабаритай, эдэнэй «тамир» мэдэдэг болоходоо һурагшаднай өөһэдынгөө гэрэй хажууда иимэ мододые таридаг болонхой. Жэшээнь, манай һургуулиин саадһаа сагдуул мододые абаашажа олон колхознигууд газаагаа тарихай. Колхознигууд Л. М. Хоренов, Д. Ж. Перхаев, Е. И. Мухуев, С. Андренова гэгшэд газаагаа жэмэстэ мододой сэсэрлигтэй болоо. Эдэ нүхэдэй үхибүүд-һурагшад өөһэдынгөө саадые ургуулдаг юм. Манай Тооро нютагта энэ мэтээр саад-сэсэрлиг улам дэлгэржэ байна. Энээниие һайн үйлэ хэрэг гэжэ һанадагби. Манай Түнхэн нютаг улам һайхан боложо байг лэ. Үнэндөө манай зорилго иимэ юм гэбэл: һургуулидаа барижа эхилһэн һайн үрэһэмнай бүхы сарьдагуудаймнай хормойгоор жэмэстэ модотой сэсэрлиг болон дэлгэрэг лэ.

Е. БУРЛОВА,
биологиин багша, һургуулиин саад-сэсэрлигые даагша.

„ХҮНДЭ“ ҮХИБҮҮД ГЭЖЭ БАЙХАГҮЙ

Манай класс 33 һурагшадтай. Тэдэнэй 18-ниинь басагад, 15-ниинь хүбүүд, 12-ынь ород, бэшэниинь буряадууд. Эдэ һурагшаднай бултадаа пионернүүд.

Далахайн, Шулуутайн, Тоорын— эдэ гурбан эхин һургуули дүүргэһэн үхибүүд манай 5-дахи «В» класста һурадаг юм. Нэгэ класстаа хоёрдохёо һууһан 3 үхибүүд бии. Эдэл һурагшад класс соогоо сахилга журам эбдэгшэд байгаа. Тиимэһээ эдээндэ тусгаар анхарал хандуулагдадаг. Юуб гэхэдэ, сахилга журам һайжаруулангүй һуралсалдаа һайн үрэ дүн туйлахын аргагүй. Энэ хэрэгтэмнай бэрхэшээлнүүд яһала тохёолдодог байгаа. Эдэ бүгэдые дабажа, класстаа эбтэй эетэй коллектив байгуулха гэжэ шиидээ бэлэйбди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тулада журам эбдэдэг, муугаар һурадаг үхибүүдэй гэр бүлынхидтэй нягта холбоотой болоһон, тэдэнэртэй ходо уулзадаг, гэртэнь ошодог болобоб. Эхэ эсэгэнэрынь урогуудта ерэжэ һуудаг байба.

Үхибүүдые эрхим жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ һаналаа табидаг байнабди. Манай Эхэ ороной агууехэ хүнүүд тухай хөөрэлдөө, уншалга классай часуудта хэдэг, Эсэгэ ороноо хамгаалгын граждан дайнай геройнууд тухай кино хараад, һүүлдэнь зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэдэгбди. Классай час үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ һайнаар бэлдэдэг гуримтайб. Иимэ часуудай үедэ һонин хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэдэ, үхибүүд һонирходог юм. Жэшээнь, «бэе бэеэ хүндэлхэ гээшэ шухала» (В. И. Ленинэй, К. Марксын бүлэнүүд тухай хөөрэлдөөн), «П. Морозов шэнгеэр хүмүүжэ», «Һайхан хубсаһан гээшэ ямар байхаб?», «Пионер гээшэ һургуулиингаа нэрэ солые хүндэлхэ ёһотой» гэхэ мэтын хөөрэлдөөнүүд үхибүүдэй анхарал татадаг.

Тэээсгэн, март һара соо совет засагай түлөө тэмсэгшэдэй хүдөөлүүлэгдэһэн газарые үхибүүдтэеэ ошожо хараабди. Энэмнай арбаад модоной газарта байдаг. Энэ аяншалгадаа класснай үнинэй бэлэдхэл хэһэн байгаа. Дүрбэн большевигүүдые сагаантанай зэрлиг муухайгаар алаһыень хараһан үбгэдтэй уулзаабди. Эндэ болоһон сбор дээрэ эдэнэр үгэ хэлээ.

Ямар нэгэн хэмжээ ябуулга үнгэргэһэнэй һүүлээр үхибүүдэй хани барисаан, нүхэсэлгэ улам бэхижэдэг, һургуулиингаа хэрэгсэлдэ гамтайгаар хандадаг болоно.

Манай классай үхибүүд бүхы юумэеэ өөһэдөө хэдэг заншалтай. Өөһэдтэнь даалгажа үгэхэдэ, эдэнэр урмашадаг, зоригжодог байна. Эдэ бүгэдэ дээрэһээ харахада, «хүндэ, заһаршагүй» үхибүүд үгы гэжэ тодоруулааб. Мүнөө классаймнай үхибүүд һайнаар һурана, сахил журамыншье һайжаранхай. Энэ хабартаа түмэр түдэгэ, үндэгэ суглуулаа. Иигэжэ пионерэй һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаа юм.

П. БАЗЫРОВА,
5-дахи «В» классые даагша.

Һургуулиин музей

Улам ойлгосотойгоор, һонирхолтойгоор түүхые заахын тулада манай һургуулида В. И. Ленинэй музей эмхидхэгдэнхэй. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ энэ музей гүн ехэ удха шанартай байха.

Экспонадуудые нэмэрилүүлхэ зорилгоор В. И. Ленинэй музейтэй холбоо барисаатай болонхойбди. 5, 7-дохи классуудай һурагшад В. И. Ленинэй ажал ябуулга харуулһан номуудые суглуулаад, музей соо библиотекэ эмхидхэнхэй. Иигэжэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхада зохид булантай болообди. Заримандаа түүхын урогууд эндэ үнгэргэгдэдэг байна.

Манай һургуулиин багшанар, комсомолой, пионерэй организацинууд саашадаа энэ музей улам баяжуулха, һайжаруулхын тулада оролдолго гаргаха юм.

Г. БАРДУЕВ,
5-дахи классай хүтэлбэрилэгшэ.

МАНАЙ ГАЗЕТЫН ШТАТНАБЗАШЭ КОРРЕСПОНДЕНТ Б. БАТОЕВ ЭНЭ ХУУДАҺА ЭМХИДХЭБЭ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Гүрэндэ продуктнуудые тушааха түсэбөө заабол дүүргэхэ. Энээгээр хүтэлбэрилэгшэдэй шадабари шанарынь шалгагдаха» гэһэн гаршагтай түрүү бэшэг. ГДР-һээ ерэһэн ханинараймнай Байгал дээрэ байһан тушаа мэдээсэл. «Бахлайтынхид үльгэр жэшээ харуулна», «Машинын докторнууд» гэһэн бэшэгүүд толилогдобо.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Буряадай комсомолой 40 жэлэй ойдо» гэһэн гаршаг доро «Комсомольский» совхоздо иимэ хүбүүд бии юм» гэһэн бэшэг, «Барилгын талмай һургана» гэһэн Г. Эйхын тэмдэглэл болон «Хүдэлмэришэдэй коллективүүдэй ажабайдалһаа» гэһэн гаршаг доро хоёр бэшэг толилогдоо.

Гурбадахи хуудаһанда: манай городуудай түүхэ тухай уншагшын бэшэгтэ Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институдай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Ф. Болоневой үгэһэн харюу; эрдэм наукадахи шэнэ дэбжэлтэнүүд тухай Ленинскэ шангай лауреат профессор Н. Преображенскитэй хөөрэлдөөн. Гадаадын байдалай бүлэгтэ дэлхэйн олон оронуудта боложо байгаа байдал тухай мэдээсэлнүүд оруулагдаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Газар дээрэ мүр» гэһэн В. Корнаковой повестьһоо нэгэ бүлэг; республика доторнай боложо байһан элдэб һонин, фотозурагууд ниитэлэгдэбэ.

Ерээдүйн барилгашад

Улаан-Үдын 16-дахи политехническэ училищида ерээдүйн олохон барилгашад һуралсана. Тэдэнэрэй дунда барилгашадай, механизаторнуудай болон бусадай мэргэжэл шудалагшад олон. Тэдэнэр училищи дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр республикынгаа завод болон барилганууд дээгүүр ажаллаха юм. Һурагшад түрүүшын курсада һурахаһаа эхилэн, ажалай онол дадал олохын тулада практикада ябадаг. Мүнөө нэгэдэхи курсын штукатурщигай мэргэжэл шудалагшад Мухар-Шэбэрэй Подлопадка тосхондо баригдажа байһан һургуулиин байшангые ашаглалгада оруулхые бэлэдхэлсэжэ байна. Гадна Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводой главна механикын таһагай шэнэ цехэй барилга дээрэ ажаллалсанад.

Штукатурщик басагадай дунда шэлэжэ абаһан мэргэжэлээ һайнаар шудалагшад олон. Тэдэнэй тоодо Мария Абзаева, Сталина Забанова гэгшэд ороно. Эдэнэр практикада ажаллахадаа үдэр бүриингөө даабари 110—115 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Зүүн гарһаа) М. Абзаева, С. Забанова,

Д. БАЛДАНОВ,
фотонь авторай.

ДЭЛХЭЙН ҺОНИНОЙ ДЭЭЖЭ

ЭДИХЭДЭ АМТАТАЙ, БЭЕДЭ ТУҺАТАЙ

Амтатай, хоншуухан булочка эдихэдэ, шороб таблеткэ залгиһанһаа һураггүй аятай байханьдамжаггүй. Тиимэ «эмүүдые» Белоруссиин мэргэжэлтэд буйлуулан бии болгоо. Тэдэнэр АД-2 витаминтай булочка бариха арга тодорхойлон зохёогоо. Эмульсиин түхэлтэй болгоһон тиимэ шэмэтэ зүйлнүүдые өөхэн үһан хоёртой холижо эһээбэри худар хэдэг байна. Булочка бүхэнэй шэгнүүр 50 грамм болодог, хоёрынь сүүдхэ соо хэрэглэхэ витаминаар хүниие хангадаг юм.

(ТАСС-ай корр.)

Минск.

ЭМ БОЛОДОГ МОДОН

Экомм гэдэг гоё һайхан модоной холтоһые Таджикистанай эрдэмтэд эмдэ ородог зүйл болгон хэрэглэжэ эхилһэн байна. Энэ модоной холтоһоор хэгдэһэн эм гипертони, подагра, эльгэ, бөөрын үбшэ, зарим янзын хэрхэ үбшэ аргалхада хэрэглэгдэдэг. Иимэ модон Хитадай баруун ба түбэй хадын нютагуудта ургадат, эртэ урда сагһаа хойшо эмдэ ородог, хүн үбһэнэй удаадахи ургамал гэжэ тоологдодог байһан. Энэ модон 15 жэлэй урда тээ Таджигай газар дээрэ, Бахшиин губи талада ургадаг болоһон юм. Ботанигуудай, модо таригшадай оролдолгын ашаар эвкоммиин сэсэрлигүүд эндэ түргөөр нютагжаад, схээр ургажа эхилэнхэй.

(ТАСС-ай корр.).

Душанбе.

ДАЛАЙН ШЭМЭГ

...Научна шэнжэлтэ хэхэ экспедицеэр ябадаг судна Охотско далайе һэтэлэн дабана. Далайн оёорые шүүрэхэдэнь үе үе элдэб янзын загаһад, далайн лили, хорхойн гэр, далайн ногоон, водоросли гарадаг байба. Тиигэжэ нэгэтэ 360 метр гүнзэгыдэ шүүрдэхэдэнь, далайн оёорһоо шад улаан үнгэтэй «модон» гаража ерээ. Тэрэнь арба шахуу сантиметр бүдүүн аад, олон аса һалаатай, хэдэн зуугаад «гэшүүһэтэй» байгаа. Тиигэжэ Алас Дурнын далайнуудта байдаг «зөөлэн» шүрэнүүдэй нэгэн болохо улаан Шүрын «модон» олдоһон байна. Тэрэ «модон» мүнөө Владивостогтохи ихтиологиин музейдэ хадагалагдажа байдаг.

(ТАСС-ай корр.).

Владивосток.

КАЗАХСТАНДАХИ «ЕГИПЕТ ПИРАМИДУУД»

Нил мүрэнһөө 5 мянган километрэй зайда, Или голой губи талада, Казахстанай наукануудай академиин археологуудай малталга хэхэдэнь, сакска хаашуулай эртэ урдын хэдэн шарил олдоо. Тэдэнь египет пирамидуудтал адлишуу түхэлтэй.

Эдэнь зургаан дабхар гэрэй шэнээнээр шулуу ябталжа хэгдэһэн обоонууд дотор Тянь-Шанай хасууряар бүтээжэ табиһан хуурсагуудтай шарилнууд болоно. 2.500 жэдэй урда тээ ажаһууһан хүнүүдэй хуур хохимой тэдээн сооһоо гараа.

«Иимэ шарилнууд Монголһоо Венгри хүрэтэрхи утаа ехэ дайда дээрэ олдодог юм, — тэжэ Казахай археолог К. Акишев ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. — Тиитэбэшье Семиречиин сакскахаашуулай шарилнууд тад ондоо — угаа томо, онсо өөрэ янзаар, ондоо онол аргаар баригданхай байдаг». Тиимэ шарилнуудай нэгэн задалагдажа, Алма-Атадахи археологиин музейдэ абаашагдаа.

(ТАСС-ай корр.).

Алма-Ата.

5 МЯНГАН ЖЭЛЭЙ СЕРВИЗ

5 мянган жэлэй үедэ уралан бүтээгдэһэн архиин сервиз (амһартанууд) мүнөө Грузида хэрэглэгдэдэг юм. Тиимэ сервиз гоё зурагуудтай, тааруу зохидоор бүтээгдэһэн тула «мүнөөнэйхи» шэнгеэр харагдадаг, хүнэй дура татадаг. Иимэ амһартанууд Грузиин эртэ урда сагай түб хото байһан Мцхета шадар, мүн республикын ондоошье нютагуудта малталга хэхэ үеэр олдоод, уран зурагай искусствын мастернуудаар шэнжэлэгдэн хэрэглэгдэнэ. Иимэ амһартанууд манай ээрын урда тээхи 3 мянган жэлэй үедэ хэгдэдэг байһан.

(ТАСС-ай корр).

Тбилиси.

«ЗАМБУУЛИНАЙ ЛАБОРАНТНУУД»

Совет астрономууд һүүлэ... дые шэнжэлэн, эгээн «... дүүлидэг» хэмэл ододой ... рөөдүй, замбуулинай холы... лан тохойнуудые шэн... байнхай. Киевскэ универс... профессор С. К. Всехвятск... ветскэ Союзай 18 обсерват... тэрэ тоодо Крымэй, Пулко... Бюраканска, эгээн хүсэтэ... рамбайнууд тэдэ ододые ш... нэ гэжэ мэдүүлбэ.

Тиимэ һүүлтэ одод планет... дэй хоорондохи дайдаар ... дабшаха зуураа, замбуулин... дайдада боложо байдат ... нүүдые шэнжэлгшэлтэ туһа... гэнэ. «Замбуулинай лаборант... наранда тон дүтүүр гараха ... тэндэ ямар үзэгдэлнүүдэй ... жо байһые «тэмдэглэдэг» юм.

Профессор С. К. Всехв... һүүлтэ ододой олон фотозур... дые, «замбуулинай лаборан... лай» 800 гаран портред... дүшэ шахуу жэлэй турша... лууланхай.

(ТАСС-ай корр.)

Киев.

ХОРИИН ҮЙЛЭДБЭРИИН УПРАВЛЕНИДЭ

ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ 119 ПРОЦЕНТ

Үйлэдбэриин управлениин харьяата Хүрбын совхоз гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэйнгээ даалгабариие 119 процент дүүргэбэ. Энэ хэрэгтэ совхозой малшад ехэхэн анхарал оролдолго гаргаа бшуу. Жэшээлхэдэ, һубай эбэртэ мал шахан тарглуулжа гүрэндэ тушааха ябадалда малшад Ц-Д. Бальжирова, Г. Шмелев, Д. Митыпова болон бусад арга боломжонуудаа дүүрэн хэрэглэһэнэй ашаар малайнгаа амидын шэгнүүрые хабарай хашанха, үбһэнэй хомор үедэ үдэрэй 500—600 граммаар нэмээдэг байгаа.

100 ХОНИНҺОО 93 ХУРЬГА

Первомайский совхозой гурбадахи фермын нүхэр Сандановай даадаг ажахын тоосоондо оруулагдаһан бригадын хонишон Бальжит Доржиева харууһалжа байһан 300 хонинһоо 279 хурьга абажа, хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Энэмнай 100 хонинһоо 93 хурьга абаһан болоно. Тиигэжэ совхозойнгоо хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ. Иимэ амжалта өөрөө ерээ бэшэ, харин оролдосото ажалайнь үрэ мүн. Тэрэ хадаа хонидоо болон хурьгадаа шадамар бэрхээр эдеэлүүлнэ, уһална. Мүнөө нүхэр Доржиева зуһаландаа гаранхай, хонидоо үглөөгүүр үүрээр бэлшээридэ гаргана, үдэшэ харанхы болотор адуулна, үдэрынь амаруулна. Харууһалжа байһан хонин бүриһөө 3 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалха уялгаяа дүүргэхэнь лабтай.

СОВХОЗ СООГОО БЭШЭ, УПРАВЛЕНИ ДОТОРОО

Хэжэнгын совхозой хоёрдохи фермын һаалишан нүхэр И. Жигжитова үнгэрһэн дүрбэн һарын туршада харууһалжа байһан үнеэн бүриһөө 793 килограмм һү һаажа, гансахан фермэ гү, али совхоз соогоо бэшэ, харин үйлэдбэриингөө управлени соо түрүү һуурида гараһан юм. Тэрэ мүнөө үедэ үнеэн бүриһөө хахад пүүдһээ доошо бэшэ һү һаана. Социалис мүрысөөндэ оролсоһон бусад һаалишадынь нүхэр Жигжитоваһаа дутуугүйгөөр ажаллахые эрмэлзэн, арга боломжонуудаа дүүрэн хэрэглэнэ. Һаалишад П. Цырендылыкова 747 килограмм, Е. Сандакова 685 килограмм һү дүрбэ һарын туршада һаагаа.

САБШАЛАНГАЙ БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Шаралза, Уһан-Гол гэжэ нютагуудта Первомайский совхозой 3-дахи фермын луговодууд аяар хабарһаа хойшо ажаллажа байһаар. Эдэнэр сабшалангаа уһалхын түлөө һубаг канавуудаа заһабарилан, гол горхонуудтаа хаалта хээ. Энэ звенодо нүхэд Санжей Нимаев, Дагба Ямпилов, Иосиф Цыреторов гэгшэд ажаллана. Тэдэнэр 190 гектарта нэгэдэхи уһалалга, 130 гектарта хоёрдохи уһалалга хээ. Мүнөө уһалагдаһан газарайнь ногооной гараса һайн, шиит нойтоор ехэ. Гектар бүриһөө 10, зарим участогуудһаа 15—20 центнер үбһэн абтаха юм. Тус совхозой бусадшье фермэнүүдтэ сабшалангай газар уһалалга һайнаар эмхидхэтдээ. Хамта дээрээ 4000 шахуу гектарта нэгэдэхи уһалалга, 1000 үлүүтэй гектарта хоёрдохи уһалалга хэгдэнхэй.

Д. ДОРЖИЕВ.

РЕЗЕРПИНЭЙ ОРОНДО

гипертони аргалха шэнэ эм (димекарбин) ту...

Хүнүүд халтад гэхэдээ зүрхэ-һудалай үбшөөр үбдэдэт юм ... медицинын статистика батална. Гипертони үбшэн тэдэнэй дунд... һуури эзэлдэг.

Гипертони үбшэниие элдэб аргаар эмнэдэг юм. Халуун ... ургадаг ургамалнуудһаа абтаһан резерпин энэ талаар тон һайн ... жэ тоологдоно.

Туһа хүргэхын хажуугаар багаханааршье хоро хэдэг эм хэр... хэгүй гэжэ фармакологууд оролдодог.

Резерпин мүн лэ хоёр талатай байна. Энэ эм шуһанай хөөр... зайсуулхынгаа хажуугаар хүнэй бэе махабад һуларуулжархида... Энээниие ууһан зарим хүн толгойгоо сэхээр үбдэдэг. Ондоо үбшэ... дэрээнгүй, гипертони аргалжа болохогүй гэжэ һанадагшье бо... байха

СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Алек... Терентьев Москвагай гүрэнэй университедтэ **ДИМЕКАРБИН** гэжэ ... эм бии болгоод, тэрэ ойлгомжын бурууе элирүүлээ.

Университедэй эрдэмтэд энэ эмые Минскэ медицинскэ инсти... фармакологуудтай хамта нарибшалан шалгажа үзэһэнэй һүүлээр, ... тадта туршалга хэһэн байна.

Удаань Москвагай клиникэнүүдэй нэгэндэ профессор Михаил Е... туршалгын хүдэлмэри хэжэ эхилһэн байгаа. Тэрэнэйнь үнгэржэ ба... тухай хөөрэхыень АПН-эй корреспондент профессорые гуйба.

— Үрэ дүнгынь яһала һайн, — гэжэ профессор мэдүүлбэ. — ...шье гипертонигаар үбшэлһэн хүн бүхэниие эдэгээнэ гэхын аргагү... уни удаан аргалуулангүй ябажа һэдэршэһэн үбшэн эдэгэсэгүй ба... Юрэдөөл, гипертонигаар үбдэһэн зуун хүнэй жараниинь эдэгэдэг ... на. Ямаршье хоро хойшолонгүй байһаараа шэнэ эм айхабтар һайн...

(АПН).

ФУТБОЛ

„ПИЩЕВИК" БҮЛГЭМЭЙХИД ТҮРҮҮЛҺЭЭР

Республикын түрүү һуури эзэлхын ээлжээтэ наадалганууд футболой талмай дээгүүр үргэлжэлһөөр. Мүрысөөнэй эхинһээ хойшо дүшэ гаран уулзалга болоо. Мүнөө дээрэ «Электромашина», «Пищевик», «Байгал-1», «Восток» эдэ дүрбэн команда нэгэшье шүүгдэнгүй наадажа байна.

Транспортын «Локомотивай» стадион дээрэ «Электромашина» заводой футболистнар Закаменскын «Металлургтай» наадахадаа тэрэ командые 4:0 тоотойгоор шүүгээ. Мүн тэрэ талмай дээрэ электромашинынхид түмэр замшадтай уулзаа. Тэрэ уулзалгадаа «Электромашина» заводойхид талмайн эздые 4:1 тоотойгоор шүүһэн байха юм.

«Байгал-I», «Торпедо» командануудай наадан шанга тэмсэлээр үнгэрөө. Наадан эсэстэ тэдэ хоёр команда 3:3 тоотойгоор тэнсэжэ тараа. Захааминайхид транспортын «Локомотивтай» уулзахадаа 1:4 тоотойгоор шүүгдэшоо.

Галуута-Нуурай «Шахтер» «Текстильщик» бүлгэмэй командатай наадажа, 1:1 тоотойгоор тэнсэбэ. Каменскын «Цементник» ээлжээтэ хоёр наадалгандаа «Пищевик», «Текстильщик» командануудтай уулзажа, тэдэнэртэ туд бүридэнь 3:8 тоотойгоор шүүгдээ һэн.

«Байгал-II» команда өөрынгөө тоодо нэгэшье очкогүй. Тэдэнэр таба дахин наадаад, бултандань шүүгдээ. «Восток» команда наадаһан нааданайнтаа гурбые шүүгээ. Тиихэдээ «Байгалай» хоёрдохи команда «Шахтер», «Цементник» бүлгэмэй футболистнарые илаһан байха юм.

Республикын бэрхэ футболистнарай нэрэдэ хүртэхын түлөө үсэд шанга тулалдаан хахад һараһаа үлүүтэй хутасаада үргэлжэлжэ байна.

Мүнөө үедэ 8-һаа 8 очкотой болоһон «Пищевигэй» команда түрүү зэргэдэ ябана. «Байгал-I» команда 8-һаа 7, «Электромашина» заводой, «Востогой» команданууд 6—6 очкотойнууд. ЛВРЗ-тэй «Локомотив» «Байгал-I» командада шүүгдэһэнэйнгээ удаа гурбан уулзалгада шүүгээд, нэгэ уулзалгада алдаад, табадахи һуурида ябана.

«Байгал-II», Каменскын «Цементник», Закаменскын «Металлург» бүлгэмүүдэй команданууд нааданай таблица дээрэ һүүлшын һууринуудые эзэлнэ.

И. ПОЛИКАРПОВ.

«Забайкальский» гэжэ ... совхоздо түл абалгань шо... тоо. Мүнөө жэл ан үсхэ... лэгшэд һайнаар хүдэлөө.

Норкын 44 мянган, ха... хара үнэгэнэй 5 мянга ... гүлгэд абтаад байна. Түсэ... хараалагдаһанда орходоо ... кын дүрбэ мянга гаран гү... халтар хара үнэгэнэй 600 ... гэн үлүү абтаа.

СССР-эй арадай ажахы... лалтануудые харуулха вы... кэдэ дүрбэ дахин хабаадал... Ольга Николаевна Федоро... бригада түсэбһөө гадуур ... һан норкын таба мянга ш... гүлгэ харууһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой ... врач А. А. Матренин шэн... лөө шэнжэн үзэжэ байна.

О. БЕРЕЗКОВОЙ фот...

Джавахарлал Нерүгэй нэрэмжэтэ шан

ДЕЛИ, июниин 5. (ТАСС). Һаһа бараһан премьер-министр тухай дурасхаал болгон Джавахарлал Нерүгэй нэрэмжэтэ уласхоорондын шан бии болгохо гэжэ Соёл культурын талаар холбоо байгуулха Индиин совет шиидхээ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, арадуудай бүри һайнаар үгэеэ ойлголсодог болохо хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри оруулһан элдэб оронуудай элитэ ехэ ажал ябуулагшадта энэ шан жэл бүхэндэ олгогдодог байха.

Италиин компартиин эрилтэ

РИМ, июниин 5. (ТАСС). Ажалшадай салин хүлһэ «бариха» тухай проект дурадхаһанайнь түлөө мүнгэн сангай министр Коломбо гэгшын тушаалһаа бууха тухай Италиин коммунис парти эрилтэ хээ. ИКП-гэй хүтэлбэриин мүнөөдэр толилһон резолюци соо иигэжэ заагдана. Политическэ оршон байдалые таатай болгохын тулада Коломбын тушаалһаа бууханьсалин хүлһэ «бариха» гэхэ зэргын хархис хэмжээнүүдые абахаһаа Италиин зонхилхы этэгээдүүдэй арсахань шухала болоно.

Шэнэ политика бэелүүлхэ замда мүнөөнэй правительство һаад ушаруулна гээд резолюци соо хэлэгдэнхэй.

Орон доторхи хархис хүсэнүүдтэ сохилто үгэхын, зүүнэй үзэл шууд баримталдаг болохын тулада дахяад нэгэдэмэл тэмсэл хэхыень бүхы хүдэлмэришэд болон демократическа хүсэнүүдые уряалан ИКП-гэй хүтэлбэри хандаһан байна.

Москвагай договорые бундестаг эсэслэн баталба

БОНН, июниин 5. (ТАСС). Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна туршалгануудые хорихо тухай Москвагай договорые эсэслэн баталха гэһэн хуулиин проектые Баруун Германиин бундестаг мүнөөдэрэйнгөө заседани дээрэ нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Договорые эсэслэн баталхын урда тээ бундестагай бүхы фракцинуудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Г. Шредер үгэ хэлэхэдээ, Москвагай договор горитойхон удха шанартай гэжэ мэдэрһэн байна.

ШЭНЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫЕ БАЙГУУЛГА ТУХАЙ ИНДИИН ХЭБЛЭЛ ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

ДЕЛИ, июниин 5. (ТАСС). Индиин шэнэ правительствын байгуулагдажа байһан тушаа хэблэл бүри тодорхойгоор мэдээсэдэг боложо байна. Шастриин шэнэ кабинет 16 министрһээ, тэрэ тоодо, өөрһөөнь бүридүүлэгдэхэ юм гээд мүнөөдэрэй газетэнүүдтэ бэшэгдэнэ. Правительствын байгууламжа зарим зэргээр хубилгагдаха гэжэ тухайлагдана. «Стейтсмен» гэжэ газетын зааһанай ёһоор, шэнэ правительствын зургаан министр тухай асуудал хүсэдөөр шиидхэгдэнхэй гээд хэблэл тоолоно, гурбаниинь — Нанда, Кришнамачари болон Чаван хуушанайнгаа — дотоодын хэрэгүүдэй, финансын болон обороны министрнүүдэй — тушаалда үлэхэ байна. Бусад гурбан урдын министрнүүд — Сваран Сингх, Чагла болон Сатья Нарайн Синха гэгшэд ондоо министерствэнүүдтэ оруулагдажа болохоор тухайлагдана. Шэнэ правительствын гэшүүн болохо ёһотой гэжэ хэблэлэй тоолодог С. К. Патил «Индиан» экспресс» гэжэ газетын бэшэһэнэй ёһоор худалдаа наймаанай болон промышленностиин министрэй тушаал даажа магад.

Индиин национальна конгресс гэжэ партиин баруунай үзэл баримталагшадай түлөөлэгшэ М. Десай гэгшын кабинедтэ оролсохонь бэрхэтэй ха гэжэ газетэнүүдэй бэшэһэн дээрэһээ тухайлжа болохоор. Десай эгээл дээгүүр тушаал даахые зүбшөөнэб гэжэ түрүүн мэдүүлһэн байгаа. Правительствадахи дүрбэн эгээн дээдэ тушаалнуудай нэгые — дотоодын хэрэгүүдэй, гадаадын хэрэгүүдэй, финансын гү, али обороны министрэй тушаал даахые зүбшөөнэб гэжэ хожомынь тэрэ мэдүүлһэн байгаа. Теэд энэ дүрбэн тушаалай гансаханиинь — гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаал үшөө сүлөө зандаа юм. Гэбэшье, энэ тушаалда орохыень Индира Гандиие шэнэ премьер-министр уриһан байха юм.

Шэнэ гэмтэ ябадал

НЬЮ-ЙОРК, июниин 6. (ТАСС). Америкын сэрэгэй «советнигүүд» болон генерал Кханиин правительствын сэрэгүүд Урда Вьетнамда шэнэ гэмтэ ябадал хэбэ. Хододоо булигдажал байһан дээрэһээ Урда Вьетнамай арад зоной сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүүгээр тэмсэхэ «шэнэ онол арга» гэдэгые тэдэнэр хэрэглээ. Камбоджын хилэ зүбшаһан хорин километр үргэнтэй газар нютагта партизанууд эршэмтэй ябуулгануудые хэдэг, хүн зоной зүгһөө ехээр дэмжэгдэдэг байһан юм. Эдэ нютагуудта бүхы юумэн усадхагдаа. Нютагай 700 шахуу хүн зон түбхинэһэн газар нютагһаа намнан гаргагдаа, гэр байрань галдагдаа, эдеэ хоолой зүйл болон адууһа малынь үгы хэгдээ. Америкын сэрэгэй «советнигүүдэй» һанамжын ёһоор, энэ хадаа «Урда Вьетнамда дайн сэрэгэй эхилһэнһээ хойшонхи эгээн лэ урагшатай ябуулга болоно» гээд АП агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

Иимэ гэмтэ ябадал хэхэ хэрэгтэ Америкын 180 летчик эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Иимэ «ябуулгын» хэгдэһэнэй һүүлээр Холбоото Штадуудай сэрэгэй «советнигүүдэй» нэгэн иигэжэ мэдүүлээ. Вьетконгын солдадуудые шадаал һаа олоор алахые урда тээнь бидэнэр оролдодог байгаабди. Теэд энэмнай дутамаг байшоо. Бидэнэр бүхы юумые галдаха, усадхаха ёһотойбди...»

Арад зоной аша туһада

ПАРИЖ, июниин 5. (ТАСС). Занзибарай революционно соведэй шиидхэбэриин ёһоор, электрическэ компани болон электростанци гүрэнэй мэдэлдэ абтаа.

Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ компани мүнөө «Электрын хүсэнэй талаар гүрэнэй кооператив болгогдоо» гээд Занзибарай ниитын хүдэлмэриие эрхилэгшэ Мойо мэдүүлээ.

Электростанци болон электрическэ компаниин байшан Занзибарай арадай сүлөөрэлгын армиин отрядуудай хиналтада абтаа гээд мэдээсэл соо заагдана.

Зонхилхы партиин түлөөлэгшэ тушаалһаа бууха баатай болобо

НЬЮ-ЙОРК, июниин 5. (ТАСС). Сеулда болон ороной бусад городуудта студентнүүдэй хүсэтэ демонстрацинуудай болоһонһоо уламжалан, Урда Корейн зонхилхы демократическа республиканска партиин түрүүлэгшэ Ким Чон Пиль мүнөөдэр тушаалһаа бууха баатай болоо гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Сеулһаа мэдээсэнэ. Орон доторхи экономическа байдал һайжаруулха, правительствын гэшүүдэй эдилгэ уулга абадаг ябадал усадхаха, Япон Урда Корей хоёрой хоорондохи хэлсээе болюулха тухай демонстрантнууд эрилтэ хэнэ.

Гэршэнэрые асуулга дүүрэбэ

НЬЮ-ЙОРК, июниин 6. (ТАСС). Президент Джон Кеннедиин алагдаһан ушар байдалые мүрдэжэ байгаа Уорренэй комисси гэршэнэрһээ асуулта хэжэ дүүргэбэ. Алагдаһан президентын һамган Жаклин Кеннеди комиссида асуултаяа үгөө.

Жаклин Кеннедиин юун гэжэ хэлэһые комиссиин гэшүүд нюуна.

Шатар

НААДАНАЙ ТҮРҮҮШЫН ХАХАДАЙ ҺҮҮЛДЭ

АМСТЕРДАМ, июниинь 4. (ТАСС). Шатараар зононууд хоорондын турниирай 10, 11, 12-дохи нааданда хойшолуулагдаһан партинууд наадажа дүүргэгдэбэ.

Дэлхэйн чемпион байһан В. Смыслов Порадтай (Израиль) хойшолуулһан партияа тон һайнаар наадажа, шүүхэ ёһооро шүүбэ. П. Бенко (США) Д. Бронштейн хоёрой уулзалга бүгэдын анхарал хандуулаа. Энэ хойшолуулагдаһан партида совет гроссмейстер шүүжэ шадаха гэжэ мэргэжэлтэд тухайлһан юм. Харин дахнаа наадажа эхилхэдээ, Бронштейн энэ орёо байдалда илажа шадабагүй. 72-дохи ябадалдаа эдэнэр тэнсээ.

СССР-эй чемпион Л. Штейн 12-дохи нааданай хойшолуулһан партида Бенкые, Л. Лендьел (Венгри) К. Тринговые (Болгари) шүүгээ.

Г. Россетто (Аргентина) булюу хүсэеэ һайнаар хэрэглэжэ З. Вранешичые (Канада) илаба.

Нааданай түрүүшын хахадай һүүлдэ түрүү һуури эзэлхын түлөө тэмсэл (түрүү һууринь оройдоо зургаан юм гэжэ һануулнабди) бүри шангадаба. Нааданда хабаадагшад өөһэд хоорондоо хахад-хахад очко зайтай ябана, тиимэһээ саашадаа бүришье шанга тулалдаан болохоор хараалагдана.

Мүнөө эдэнэр иимэнүүд очкотойнууд болоод байна.

Б. Ларсен (Дани) — 9,5 очкотой, дэлхэйн чемпион байһан М. Таль, Б. Спасский, Д. Бронштейн — 9, дэлхэйн чемпион байһан В. Смыслов, С. Решевский (США), Б. Ивков (Югослави) — 8,5, Л. Лендьел — 8, Л. Штейн — 7,5, К. Дарга (ФРГ), Л. Портиш (Венгри) — 7, С. Глигорич (Югослави) — 6,5, Л. Эванс (США) — 6, Л. Пахман (Чехословаки) — 5,5, Г. Россетто — 5, О. Квинонес (Перу) — 4,5, П. Бенко, И. Билек (Венгри), К. Тринговов — 4, Х. Порат (Израиль) — 3,5, З. Вранешич — 3, Ф. Перес (Куба), А. Фогельман (Аргентина) — 2,5, Б. Бергер (Австрали) — 1,5 очкотой болонхой.

Сагаан уларил

Улаан-Үдын гидрометобсер...риин мэдээсэһэнэй ёһоор, мү... республика доторнай үүлэт... байха, урда талын нютагууда... га зэргэ болоо орохо. Баруу... һоһоо дунда зэргын һалхитай... ха. Хойто болон Байгал ш... аймагуудаар 8—13, урда ай... даар 13—18, Улаан-Үдэдэ ... гүүр 4—6, үдэртөө 15—17 ... дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Июниин 8—9-нэй үдэр... Буряад оронойнмнай нютаг ... хэр дээрэ үүлэтэйшэг байха, ... шииг орохогүй. Хойтын ай... даар һүниндөө 1 градус хүйт... 4 градус хүрэтэр дулаан, үд... 9—14, урда талын нютагууда... ниндөө 3—8, үдэртөө 15—20 ... дус дулаан болохоор хараала...

КАПИТАЛАЙ ОРОНУУДТА АНГИИН ТЭМСЭЛ ШАНГАДАНА

АВСТРАЛИ

КАНБЕРРА. Австралиин Викториин штадай гүрэнэй предприятинуудай 120 000 хүдэлмэришэн 24 часай забастовко соносхожо, салин хүлһэ нэмээхэ, бүри ута болзоройамаралта үгэхэ тухай эрилтэ хэнэ. Забастовкоһоо уламжалан, Викториин ниислэл Мельбурндэхи ажал хэрэг бүрин шахуу һаатаба. Городой магазинуудай рекламанууд болон витринэнүүдэй гал унтараа. Трамвайнууд, автобусууд паркнуудтаа ошожо зогсоо. Город шадар ябадаг, мүн холын поезднууд ябахаяа болёо. Электрын элшэ хүсэн, газ тон шухала хэрэгүүдтэ зорюулагдан үгтэнэ.

США

НЬЮ-ЙОРК. Хилсдейл (Мичиган штат) городой «Эссекс уайр» компаниин заводто гурбан һарын турша соо забастовко боложол байһаар. Забастовкошодтой хэлсээ хэхэһээ заводой эзэд эрид шууд арсана. Забастовкые таһалдуулхын тулада тэдэнэр 40 урбагшадые хүлһөөр абаа, тэдэнь забастовко хэжэ байгшадай орондо хүдэлнэ. Заводой харуулшадай болон забастовко хэгшэдэй хоорондо халтад гээл һаа, тулалдаан болоно. Иимэ тулалдаануудай нэгэнэй үедэ хэдэн хүдэлмэришэн арестовалагдаа.

Арестовалагдаһан хүдэлмэришэдые хамгаалха зорилгоор город соо ехэ демонстраци болоһон байна. Демонстраци хэгшэд түрмын байшангай дэргэдэ ошожо, арестовалагдаһан забастовкошодые сүлөөлхэ тухай эрилтэ хээ. Мичиган штадай губернаторай захиралтаар город соо онсо байдал соносхогдоо.

ИТАЛИ

РИМ. Кратон городтохи Монтекатини компаниин заводой хүдэлмэришэд 12 үдэрэй турша соо забастовко хэжэ амжалта туйлаа: тэдэнэр ажалһаа гаргагдаһан нүхэрөө дахин хүдэлмэридэнь оруулгаа. Энэ хүдэлмэришэнэй үбдэхэдэнь заводой захиргаан ажалһаань гаргаһан байгаа бшуу. Бусад үбшэн хүдэлмэришэдтэ ажалһаа гаргагдаха байһан тухайнь эльгээһэн мэдээсэлнүүдээ компани гэдэргэнь бусаажа абаха баатай болоо.

Италиин портнуудта пароходуудай тогтодог зарим газарнуудые энгэй компанинуудай мэдэлдэ үгтэхэ гэжэ байһанда эсэргүүсэлтын тэмдэг болгон ерэхэ неделидэ шэнэ забастовко үнгэргэхэ гэжэ Италиин Ажалай бүгэдэниитын конфедерацида ородог портын хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай хүтэлбэри, Италиин ажалай союз, Италиин ажалшадай профсоюзуудай конфедераци шиидхээ.

УРУГВАЙ

ГАВАНА. Уругвайн гүрэнэй предприятинуудай алба хаагшад забастовко хэжэ, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ эрилтэ хэнэ гээд Пренса Латина агентствын корреспондент Монтевидио городһоо мэдээсэнэ. Олон предприятинуудта суглаанууд, митингнүүд болоо.

МАРОККО

РАБАТ. Мароккын ажалай союзай — ороной профсоюзна томо нэгэдэлэй — уряагаар Касабланкын болон Мохамедиагай, тэрэшэлэн правительствын хиналта доро байдаг хэдэ хэдэн предприятинуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад 24 часай забастовко хээ. Юумынь үнэ сэнгэй дээшэлһэн дээрэһээ салин хүлһэ нэмээхэ, тэрэшэлэн ажалай эрхэ байдал һайжаруулха эрилтэ тэдэнэр хэнэ.

(ТАСС).

Редактор
Ц. О. ОЧИРО...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо... — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и передов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00134. Зак. № 500...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.

1964 оной июниин 7.